

**ΕΝΑ ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ/
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΗΜΙΕΛΕΥΘΕΡΗΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΣΤΟΝ ΕΛΑΙΩΝΑ**

Ευχαριστίες

Η ιδέα για την παρούσα διπλωματική γεννήθηκε με αφορμή μια μεταπτυχιακή εργασία της αδερφής μου στο ποινικό για τις ανοιχτές φυλακές. Η ίδια, με την στάση της απέναντι στο θέμα του εγκλεισμού αποτέλεσε έμπνευση και τεράστιο στήριγμα για την διεξαγωγή αυτής της διπλωματικής.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου και τους φίλους μου Μ. Δήμα και Κ. Πικραμένο για την στήριξη, την υπομονή τους και την πρακτική βοήθεια που μου προσέφεραν τόσο στην έρευνα του ζητήματος όσο και στην υλοποίηση της ιδέας μου.

Την κυρία Μ. Λεμπέση για την εξαιρετικά καθοδηγητική συνάντηση, την κυρία Ζ. Χατζή, κοινωνική λειτουργό στο αγροτικό κατάστημα της Αγιάς, για τις συζητήσεις πάνω σε θέματα του καταστήματος.

Τον υπεύθυνο καθηγητή μου κ. Κ. Ντάφλο χωρίς τις υποδείξεις και τη βοήθεια του οποίου το θέμα δεν θα μπορούσε να είχε φτάσει στο επίπεδο που επιθυμούσα, δίδοντάς του την λεπτότητα και το χαρακτήρα που πήρε τελικώς η εργασία.

Την κυρία Φ. Μπουγιατιώτη για τις συμβουλές και τις υποδείξεις της σχετικά με το κατασκευαστικό κομμάτι της εργασίας.

Όλους τους φίλους και συμφοιτητές που με τις συζητήσεις και την μεγάλη τους έμπρακτη βοήθεια συνέβαλαν στην ολοκλήρωση της εργασίας. Ιδιαίτερες ευχαριστίες αρμόζουν στην Ε. Καλογεροπούλου, την Ν. Μακρή, τον Ν. Ο. Γάκης και την Α. Μαριετάκη που έκαναν όχι μόνο πιο εύκολη αλλά και πιο ευχάριστη την πορεία.

Περίληψη

Η αποτυχία του κλειστού συστήματος κράτησης οδήγησε τους ερευνητές σε προτάσεις για εναλλακτικές μορφές έκτισης της ποινής. Μια από αυτές είναι τα λεγόμενα ανοιχτά καταστήματα κράτησης, κύριος σκοπός των οποίων είναι ο επαναπροσδιορισμός της σχέσης εγκλείστου και κοινωνίας (φυλακής και πόλης).

Παρά τη θεωρητική μελέτη και αποδοχή της πρότασης των ανοιχτών καταστημάτων και δη της ημιελεύθερης διαβίωσης, δεν έχει υπάρξει ακόμα μετάβαση στην πράξη, ενώ η ελαστικοποίηση των ποινών δεν έχει βρει ακόμα αντίκρισμα στη μορφή των καταστημάτων κράτησης. Αυτό προσπαθούμε να διορθώσουμε με τον σχεδιασμό ενός ανοιχτού καταστήματος κράτησης στην Αθήνα.

Το προτεινόμενο κέντρο ημιελεύθερης διαβίωσης τοποθετείται στον Ελαιώνα και αποτελεί μία εναλλακτική μορφή έκτισης της στερητικής της ελευθερίας ποινής. Ο βασικός σκοπός του σχεδιασμού έγκειται στην άμβλυση των αρνητικών στοιχείων που παρουσιάζουν τα ήδη υπάρχοντα ειδικά καταστήματα κράτησης της χώρας και την προσαρμογή του χώρου της φυλακής στη σύγχρονη κοινωνική και οικονομική πραγματικότητα, διευκολύνοντας έτσι την επανένταξη του ατόμου και την «αποδοχή» τόσο του χώρου των φυλακών όσο και των κρατουμένων από την κοινωνία.

Η ύπαρξη διακριτικών ορίων μεταξύ φυλακής και πόλης, ο σχεδιασμός με βασικό άξονα την ύπαρξη προσωπικού χώρου του εγκλείστου και της κοινωνικοποίησης του εντός του καταστήματος, καθώς και το άνοιγμα μέρους του καταστήματος κράτησης στην ευρύτερη κοινωνία αποτελούν τις βασικές αρχές της πρότασης. Ελπίζουμε ότι έτσι θα ενισχυθεί η αίσθηση του κρατουμένου ότι αποτελεί μέρος της κοινωνίας, ότι τα οφέλη που προσφέρονται στο κοινωνικό σύνολο θα σβήσουν σε κάποιον βαθμό το στίγμα του εγκλεισμού και ότι θα μπορέσουν να ανατρέψουν προκαταλήψεις και ταμπού της ελληνικής κοινωνίας.

Abstract

The failure of closed prisons has led researchers to discussions for alternative forms of detention. One of these forms are the so-called open prisons, whose main purpose is to redefine the relationship between detainees and society, between the prison and the city.

Despite the theoretical studies and the general acceptance for open prisons, we have yet to see the transition to reality. The elasticity of the penalties is not so far reflected in the shape of detention centers.

To amend that, we propose the design of a semi-open prison in Eleonas. The design focuses on alleviating the negative features of the country's already existing special detention centers and the adaptation of the prison to a modern social and economic reality, thereby facilitating the reintegration and acceptance of both the prison and the detainees by the society.

Soft boundaries between the prison and the city, design that aims to provide both personal space and opportunities for socialization within the detention center, and the opening of the prison to the community are the key principles of the proposal. It is hoped that this will strengthen the prisoner's sense of being part of society and that the benefits to the community will be greater than the stigma of incarceration.

«Η φυλακή αποτελεί μια ιστορία αίματος και πόνου. (...) Εκεί θα ζουν αναγκαστικά, όσο χρειάζεται, οι “κακοί” οι “άλλοι”, για να μπορούν να ζουν ήσυχά οι “καλοί”, “εμείς”». (Ι. Μανωλεδάκης)

«Η προϋπόθεση για την αναζήτηση οποιασδήποτε κοινωνικής αλλαγής είναι η αποδοχή του προβλήματος» (Ρ. Μπραζ)

«Το μόνο που έχει να κάνει[...] η φυλακή είναι αφενός να απέχει από επεμβάσεις, έτσι ώστε να αφήνεται ο καθένας ελεύθερος να αναπτύξει την προσωπικότητά του σύμφωνα με τις δυνατότητές του, και αφετέρου να δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες που να αποκλείουν επιδράσεις του ενός πάνω στον άλλο».
(Η. Δασκαλάκης)

«Ο αρχιτέκτων μιας φυλακής πρέπει να είναι κατά κάποιον τρόπο και φιλόσοφος και ηθικολόγος, έχοντας πάντα στο νου του, ότι συμβάλλει στην βελτίωση μιας κοινωνικής αθλιότητας». (Γ. Τριανταφυλλίδης)

«Μετατροπή της φυλακής από τόπο στέρησης της ελευθερίας σε τόπο ελεγχόμενης ελευθερίας, έτσι ώστε να χρησιμεύει για άσκηση των κρατουμένων στον ελεύθερο τρόπο ζωής». (Η. Δασκαλάκης)

Μεθοδολογία προσέγγισης

Το έγκλημα αποτελεί διαχρονικά μια κατάσταση που συνδέεται αναπόσπαστα με την κοινωνία. Παρά την καθολικότητα της εν λόγω πραγματικότητας, μεγάλο κομμάτι της κοινωνίας θεωρεί το έγκλημα ως κάτι το ξένο, ως κάτι έξω από αυτήν ως κάτι που κάνουν αυτοί και όχι εμείς. Αυτό είναι βασικά και ο λόγος για τον οποίο μετά την σύλληψη των εγκληματιών μόνο συγκεκριμένες κατηγορίες ανθρώπων και επαγγελματιών ασχολούνται με το αναφερόμενο ζήτημα.

Η ιδεολογία αυτή δεν έχει αφήσει ανεπηρέαστους τους αρχιτέκτονες που φαίνεται να μην έχουν τη βούληση να σχεδιάσουν έναν τέτοιο χώρο.

Προσεγγίζοντας το θέμα των ανοιχτών φυλακών και με απώτερο σκοπό τον σχεδιασμό ενός τέτοιου καταστήματος, ασχοληθήκαμε με τις γενικές έννοιες του εγκλήματος, της ποινής και των σκοπών που αυτή έρχεται να υπηρετήσει. Αν και η εξέλιξη των σωφρονιστικών καταστημάτων κράτησης παρουσιάζει τεράστιο ενδιαφέρον, στην εργασία αυτή θα αναφερθούμε μόνο στους λόγους που οδήγησαν στα ανοιχτά καταστήματα κράτησης, τις θεωρητικές βάσεις που διαμορφώθηκαν για αυτά, τη μορφή που παίρνουν σήμερα στην Ελλάδα και τα σχετικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που παρουσιάζουν. Προβαίνοντας σε σύντομη κριτική των εν λόγω παραδειγμάτων, προχωράμε στη στοιχειοθέτηση των βασικών προβλημάτων που θα αποτελέσουν και αργότερα βασικοί συνθετικοί άξονες.

Γενικές έννοιες

Έγκλημα

Το εγκληματικό φαινόμενο[...]μία έννοια πολύ ευρύτερη του εγκλήματος[...] έχει χαρακτηριστεί ως ένα δράμα με τρεις πράξεις και τρεις ηθοποιούς. Οι ηθοποιοί είναι: ο δράστης, το θύμα και οι φορείς κοινωνικού ελέγχου. Η πρώτη πράξη περιλαμβάνει τη θεσμοθέτηση ποινικών διατάξεων, η δεύτερη, την παραβίαση τους ή το πέρασμα στο έγκλημα, και η τρίτη, την αντίδραση της κοινωνίας στο έγκλημα (Σπινέλλη, 2014 σελ. 1-2). Το έγκλημα, από την άλλη πλευρά, είναι μια ανθρώπινη συμπεριφορά που παραβιάζει μια ποινική διάταξη και έχει ως συνέπεια την επιβολή κυρώσεων στον δράστη.

Ποινή και σκοπός επιβολής

Οι ποινές και τα μέτρα ασφαλείας επέρχονται ως απάντηση της πολιτείας τόσο στο έγκλημα όσο και στον ίδιο το δράστη[...]. Η έννοια της ποινής, οι νομιμοποιητικοί της λόγοι, οι αρχές που πρέπει να ακολουθούνται κατά την επιβολή της, αλλά και οι σκοποί που υπηρετεί η επιβολή της είναι ανάλογοι με τον χρόνο και την κοινωνία στην οποία βρισκόμαστε.

Οι τρόποι αντίδρασης της κοινωνίας στο έγκλημα θεωρείται ότι ακολούθησαν τουλάχιστον τέσσερα στάδια: τον εξοστρακισμό και την εξορία, τις σωματικές ποινές, τις στερητικές της ελευθερίας ποινές (καταστήματα κράτησης) και τέλος, τις εξωιδρυματικές ποινές.

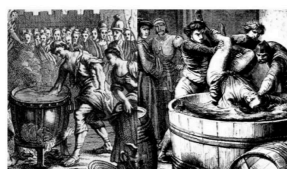

εξορία

ποινές στερητικής της ελευθερίας
κλειστά καταστήματα κράτησης

σωματικές ποινές

εξωιδρυματικές ποινές

Ο σκοπός της ποινής είναι τριπλός και αφορά όλους τους δράστες, ανεξαρτήτως των χαρακτηριστικών που αυτοί παρουσιάζουν. Πρόκειται για τον αντίκτυπο που θα έχει η ποινή στους ίδιους τους εγκληματίες (ειδική πρόληψη), τον αντίκτυπο στο κοινωνικό σύνολο (γενική πρόληψη), καθώς και την επίτευξη της ανάγκης για επανένταξη του ατόμου. Βάσει των ιδιαίτερων στοιχείων της προσωπικότητας του εκάστοτε ατόμου και τις ανάγκες που ανακύπτουν σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, η ιεράρχηση μεταξύ των παραπάνω σκοπών διαφοροποιείται (Στυλιανίδου, 2017 σελ. 128).

Σκοποί ποινής

Γενική πρόληψη
[επίδραση σε άλλους]

Ειδική πρόληψη
[επίδραση στον δράστη]

Επανένταξη
[επιαναφορά στο κοινωνικό σύνολο]

Έκτιση ποινών

Η στέρηση της ελευθερίας με την τοποθέτηση του ατόμου σε κατάσταση κράτησης αποτελεί μέχρι και σήμερα την κυριότερη μορφή επιβαλλόμενης ποινής. Κατά τη διάρκεια των αιώνων οι μορφές που προσλαμβάνουν τα καταστήματα κράτησης έχουν αλλάξει ριζικά. Η φυλακή αποτελεί έναν διαρκώς μεταλλασσόμενο θεσμό, ο οποίος ανάλογα με τον τόπο, τον χρόνο και τις κοινωνικές συνθήκες φέρει διαφορετικά χαρακτηριστικά. Βρίσκουμε, λοιπόν, διάφορων ειδών καταστήματα κράτησης, τα οποία, χρησιμοποιώντας μία πληθώρα μέτρων, λαμβάνουν μορφές, οι οποίες εκτείνονται από χώρους με ηλεκτρονικά επιβλεπόμενες περιμέτρους μέχρι ξεκλείδωτα δωμάτια σε μη περιφραγμένα συγκροτήματα.

Αν και η εξέλιξη των σωφρονιστικών καταστημάτων παρουσιάζει τεράστιο ενδιαφέρον, στην παρούσα εργασία θα περιοριστούμε στην αναφορά των λόγων που οδήγησαν τελικά στην εξέλιξη των ανοιχτών καταστημάτων κράτησης, τη μορφή που παίρνουν σήμερα στην Ελλάδα και τα σχετικά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που παρουσιάζουν, με σκοπό την εύρεση των αφετηριών του υπό σχεδίαση μοντέλου.

Ανοιχτά καταστήματα κράτησης

Οι απαρχές για το άνοιγμα των καταστημάτων κράτησης εντοπίζονται κυρίως στις αρχές της επιείκειας και του ανθρωπισμού (Αρχιμανδρίτου, 2000 σελ. 492), την ανάγκη για εξορθολογισμό των ποινών (Αρχιμανδρίτου, 2000 σελ. 492), την αποτυχία του κλειστού συστήματος λόγω των συντριπτικών μειονεκτημάτων που παρουσιάζει (απομόνωση, αχρήστευση, εκμάθηση του εγκλήματος, ιδρυματοποίηση, στιγματισμός κοκ). Τέλος, ορισμένοι μελετητές φαίνεται να συνδέουν την ελαστικοποίηση των ποινών με την αύξηση των δραστών αδικημάτων μεσαίας τάξης (Τριανταφυλλίδης 1964, σελ 139). Σημειώνεται σε αυτό το σημείο ότι τα εν λόγω χαρακτηριστικά οδήγησαν, όχι μόνο στο άνοιγμα των φυλακών, αλλά και σε μία γενικότερη και διαρκή ελαστικοποίηση των ποινών. Το γεγονός αυτό, όπως θα αναλυθεί και παρακάτω, αποτελεί ένα προστάδιο της πορείας προς τον καταργητισμό και την αλλαγή του τρόπου επιβολής των ποινών, το οποίο θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο και στον σχεδιασμό του μοντέλου φυλακής μας.

Συστηματικές προσπάθειες για τον ορισμό των ανοιχτών καταστημάτων κράτησης ξεκινούν ήδη από την δεκαετία του '50, με τη διεξαγωγή δύο μεγάλων διεθνών συνεδρίων. Αρχικά, στο πλαίσιο του XII Διεθνούς Ποινικού και Σωφρονιστικού Συνεδρίου, το οποίο έλαβε χώρα στη Χάγη το 1950, οι επιστήμονες κατέληξαν στον ακόλουθο ορισμό των ανοιχτών καταστημάτων κράτησης:

«Αυτό που αποτελεί ανοικτό κατάστημα δεν εξαρτάται από την εξωτερική άποψη του καταστήματος, αλλά προσδιορίζεται από το βαθμό εμπιστοσύνης που προσδίδεται στους ανθρώπους...» και ότι «Δεν θα έπρεπε κάποιος να ορίσει το ανοικτό κατάστημα με όρους τοίχων, κιγκλιδώματων και κελιών, αλλά μάλλον με όρους εμπιστοσύνης που δείχνεται στους ανθρώπους» (Σχίζας, 2013 σελ. 10-11).

Στον παραπάνω ορισμό, γίνεται φανερό το ότι δίνεται προτεραιότητα στην εμπιστοσύνη, ως κύριο συστατικό των ανοιχτών καταστημάτων κράτησης, ενώ από την άλλη, η μορφή του καταστήματος και η εξωτερική του όψη χαίρουν δευτερευούσης σημασίας.

Πέντε χρόνια αργότερα, στο Συνέδριο της Γενεύης το 1955, το περιεχόμενο του ορισμού των ανοικτών καταστημάτων κράτησης διαμορφώθηκε ως εξής:

«Το ανοικτόν κατάστημα χαρακτηρίζεται εκ της ελλείψεως υλικών και φυσικών εμποδίων κατά της αποδράσεως (ως τείχη, κλείθρα, κιγκλιδώματα, φύλακες ένοπλοι ή έτεροι φύλακες ειδικώς εντεταλμένοι διά την ασφάλειαν του καταστήματος), ως και εκ του εφαρμοζομένου εκεί συστήματος, ερειδομένου επί ηθελημένης πειθαρχίας και του συναισθήματος ευθύνης του κρατούμενου έναντι της κοινότητας εν μέσω της οποίας διαβιού. Το σύστημα τούτο ενθαρρύνει τον κρατούμενον όπως κάμνη χρήσιν των προσφερομένων εις αυτόν ελευθεριών, χωρίς να καταχράται αυτών» (Σχίζας, 2013 σελ. 12-13).

Με αυτό το συνέδριο προστίθεται και το δεύτερο βασικό χαρακτηριστικό των ανοικτών καταστημάτων κράτησης. Πρόκειται για τους μειωμένους όρους ασφαλείας, που συναρτώνται βέβαια με την ηθελημένη πειθαρχία σε συνδυασμό με το συναίσθημα ευθύνης του κρατούμενου έναντι της κοινότητας. Μια συμπληρωματική παρατήρηση στο πλαίσιο του παραπάνω ορισμού αφορά την απασχόληση των κρατουμένων σε αγροτικές εργασίες στην ύπαιθρο ή σε εγκαταστάσεις βιοτεχνικές, βιομηχανικές κ.ά. χωρίς ιδιαίτερη φύλαξη, ώστε να επιτυγχάνεται η σταδιακή επάνοδός τους σε καθεστώς πλήρους ελευθερίας (Αλεξιάδης, 2001 σελ. 66). Η δυνατότητα παραγωγικής δραστηριότητας κατά τον χρόνο του εγκλεισμού σε συνδυασμό με τους χαλαρούς όρους/δεσμούς επιτήρησης δημιουργούν μια προσομοίωση του «έξω κόσμου» στο περιβάλλον της φυλακής. Το σύστημα αυτό κρίνεται έτσι περισσότερο ευνοϊκό για την κοινωνική επανένταξη (Αρχιμανδρίτου, 2000 σελ. 498).

Ωστόσο, η εξέλιξη των ποινών και η ελαστικοποίησή τους φαίνεται να έχουν ως λογικό επακόλουθο την ίδια την κατάργηση των καταστημάτων κράτησης, όπως άλλωστε δείχνει και η ιστορική πορεία των επιβαλλόμενων ποινών. Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να γίνει στην καταργητική τάση (abolitionismus) που έχει αναπτυχθεί στη σωφρονιστική θεωρία, με την οποία ασκείται έντονη κριτική κατά των στερητικών της ελευθερίας ποινών και της λειτουργίας των φυλακών εν γένει. Η κριτική εντοπίζεται σε τέσσερις άξονες:

α) Ανθρωπιστικός: Ο εγκλεισμός στη φυλακή έχει σημαντικές ψυχικές επιπτώσεις στον κρατούμενο, τον αποκόβει και απομονώνει από το κοινωνικό του περιβάλλον και στερεί τη δυνατότητα επικοινωνίας με την οικογένειά του β) Πολιτιστικός: Οι φυλακές λειτουργούν ως υποπολιτισμικές κοινωνικές μονάδες. Εγκλείουν σε ορισμένο χώρο άτομα αντίστοιχης κουλτούρας και ευνοείται με τον τρόπο αυτό η καλλιέργεια αρνητικών προτύπων και η «διαπαιδαγώγηση στο έγκλημα». Η βία είναι σύννηθες φαινόμενο μεταξύ των κρατουμένων, ενώ είδος βίας συνιστά και η επιλογή της πολιτείας για άκρατη και αυξημένη εφαρμογή του μέτρου του εγκλεισμού κατά των παραβατών γ) Λειτουργικός: Οι φυλακές δεν έχουν σημειώσει καμία επιτυχία απέναντι στον γενικότερο στόχο της καταπολέμησης της εγκληματικότητας, αποτυγχάνοντας έτσι στον τομέα τόσο της γενικής πρόληψης όσο και της ειδικής (αποτυχία επανένταξης, υποτροπή). δ) Οικονομικός: Ιδιαίτερα μεγάλο είναι το κόστος ίδρυσης, λειτουργίας και συντήρησης των φυλακών. Η φυλακή φαίνεται, λοιπόν, ότι αποτέλεσε για πολλά χρόνια την «εύκολη λύση» για την πολιτεία, χωρίς όμως να φέρει και τα επιθυμητά αποτελέσματα (Σχίζας, 2013 σελ. 117-118).

Ως εκ τούτου, φαίνεται αναπότρεπτη η αντικατάσταση του θεσμού της φυλακής από εναλλακτικές ποινές π.χ. η κοινωφελής εργασία. Το γεγονός που μάς υποδεικνύει για συγκεκριμένο ακόμα χρονικό διάστημα την ανοικοδόμηση και χρήση των φυλακών. Από τη στιγμή, ωστόσο, που το χρονικό αυτό διάστημα δεν μπορεί να προσδιοριστεί επαρκώς και ενδέχεται να περάσουν αρκετά χρόνια μέχρι να επέλθει η εν λόγω αλλαγή παραδείγματος, κρίνεται σκόπιμη και αναγκαία η ανοικοδόμηση ενός διαφορετικού μοντέλου φυλακών που να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες και σωφρονιστικές αντιλήψεις, ενώ ταυτόχρονα να δύναται (η ίδια η μορφή και η κατασκευή του κτηρίου) να προσαρμοστεί στο ενδεχόμενο της μελλοντικής κατάργησης των καταστημάτων κράτησης.

Ελλάδα-καθεστώς

Στην Ελλάδα, τα καταστήματα κράτησης διακρίνονται σε: α) γενικά β) ειδικά και γ) θεραπευτικά. Συνοπτικά αναφέρουμε ότι: Τα γενικά καταστήματα κράτησης διακρίνονται σε Α' και Β' τύπου [...], όπου στα μεν πρώτα (Α' τύπου) κρατούνται οι υπόδικοι, οι κρατούμενοι για χρέη και οι κατάδικοι σε ποινή φυλάκιση. Στα δεύτερα (Β' τύπου) κρατούνται όλοι όσοι δεν εντάσσονται στις ανωτέρω κατηγορίες. Ως ειδικά καταστήματα νοούνται οι αγροτικές φυλακές, η Κεντρική Αποθήκη Υλικού Φυλακών (Κ.Α.Υ.Φ.), τα καταστήματα νέων και τα κέντρα ημιελεύθερης διαβίωσης καταδικών (Κ.Η.ΔΙ). Τέλος, τα θεραπευτικά καταστήματα διακρίνονται σε γενικά νοσοκομεία, θεραπευτήρια για άτομα με ψυχικές ασθένειες και σε καταστήματα για τοξικομανείς.

Τα ειδικά καταστήματα κράτησης που προαναφέραμε αποτελούν το κοντινότερο παράδειγμα ανοιχτών καταστημάτων κράτησης που εφαρμόζεται στην Ελλάδα και αποτελούν το τελευταίο στάδιο έκτισης της ποινής. Για την μεταγωγή ενός κρατουμένου από γενικό κατάστημα κράτησης σε ειδικό κατάστημα κράτησης απαιτείται άδεια ημιελεύθερης διαβίωσης και αυτή χορηγείται κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 60 του Σωφρονιστικού Κώδικα, εφόσον:

(α) Ο κατάδικος έχει εκτίσει το ένα πέμπτο της ποινής του σε περίπτωση φυλάκισης και τα δύο πέμπτα της ποινής του σε περίπτωση πρόσκαιρης κάθειρξης, χωρίς ευεργετικό υπολογισμό ημερών εργασίας και η κράτηση έχει διαρκέσει τουλάχιστον δυο μήνες. Σε περίπτωση ισόβιας κάθειρξης, πρέπει να υπολείπονται δύο τουλάχιστον χρόνια, πριν από την κατά νόμο θεμελίωση δικαιώματος υποβολής αίτησης για υπό όρον απόλυση. Σε περίπτωση ποινικού σωφρονισμού, ο εφηβικής ή μετεφηβικής ηλικίας κατάδικος πρέπει να έχει εκτίσει το ήμισυ τουλάχιστον του ορισθέντος κατωτάτου ορίου,

(β) Δεν εκκρεμεί κατά του κατάδικου ποινική διαδικασία για άλλη αξιόποινη πράξη σε βαθμό κακουργήματος και

(γ) ο κατάδικος έχει αποδεδειγμένα εξασφαλίσει εργασία έξω από το κατάστημα ή αποδέχεται να απασχοληθεί σε θέση εργασίας που θα του υποδεικνύεται.

Για τη χορήγηση της εν λόγω άδειας εκτιμάται, ιδίως, η προσωπικότητα και η εν γένει συμπεριφορά του κατάδικου μετά την τέλεση της πράξης και κατά τη διάρκεια της κράτησης, η κατάσταση της υγείας του, η ικανότητα και το ενδιαφέρον του για την απασχόληση για την οποία του χορηγείται η άδεια και η θέλησή του για ενεργό συνεργασία με το προσωπικό και τους υπεύθυνους στον χώρο της απασχόλησής του (Άρθρο 19 Διακρίσεις, Σωφρονιστικού κώδικα).

Ειδικά καστήματα

Αυτή τη στιγμή στη χώρα λειτουργούν 6 ειδικά καταστήματα-τμήματα κράτησης, που φαίνονται στον παρακάτω χάρτη.

Αγροτική φυλακή Αγιάς

Χρήσιμη κρίνεται σε αυτό το σημείο η σύντομη περιγραφή ορισμένων εκ των ειδικών καταστημάτων κράτησης, ειδικότερα της Αγιάς, της Κασσάνδρας, της Τίρυνθας και της Κασσαβέτειας. Στο πλαίσιο αυτό αναφέρονται, μεταξύ άλλων, το έτος ίδρυσης, η έκταση, η χωρητικότητα και ο πληθυσμός καθώς και το είδος των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα. Τα ειδικά καταστήματα κράτησης της ΚΑΥΦ και του τμήματος γυναικών Θήβας δεν θα μας απασχολήσουν, καθώς τα στοιχεία που βρέθηκαν για αυτά δεν θεωρήθηκαν επαρκή. Αξίζει, ωστόσο, να αναφερθεί πως η ΚΑΥΦ, αποτελώντας τμήμα των φυλακών του Κορυδαλλού, αποτελεί το μόνο ειδικό κατάστημα κράτησης που βρίσκεται εντός του αστικού ιστού και ειδικότερα στην Αθήνα, στοιχείο στο οποίο θα μπορούσε να αποδοθεί ο υπερπληθυσμός της. Συγκεκριμένα, την 16^η Ιουνίου του 2019, ο αριθμός των κρατούμενων που φιλοξενούσε ανερχόταν σε 41, τη στιγμή που οι προσφερόμενες θέσεις ανέρχονται σε 32 (Υπουργείο Δικαιοσύνης, 2019). Οι κρατούμενοι της ΚΑΥΦ απασχολούνται στο αρτοποιείο του Κορυδαλλού, αναλαμβάνοντας και την παράδοση των παραγόμενων προϊόντων. Πρόσφατα, ανακοινώθηκε μάλιστα και η δημιουργία οικισμού τους σε παρακείμενη θέση.

1. Διοικητήριο-Θυρωρείο
2. Κατοικίες κρατούμενων
3. Εισαγωγή
4. Βιβλιοθήκη
5. Μηχανουργείο-Συννευργείο
6. Αρτοποιείο-Ζαχαροπλασείο
7. Γήπεδα

Το αγροτικό κατάστημα της Αγιάς (Αγυιάς) βρίσκεται περίπου 6 χιλιόμετρα έξω από την πόλη των Χανίων. Ιδρύεται με το Προεδρικό Διάταγμα της 10ης Ιουνίου 1929, αριθ.195 και χτίζεται το 1930, ως επί το πλείστον σε ελώδες εκτάσεις του δημοσίου. Αποτελείται από μία έκταση 409 στρεμμάτων, ενώ το βασικό «συγκρότημα κατοίκησης» είναι περίπου 40.930m².

Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, για μικρό χρονικό διάστημα, ο χώρος χρησιμοποιήθηκε και ως φυλακή τοξικομανών (Σχίζας, 2013 σελ. 65). Περιμετρικά του καταστήματος υπάρχει συμπαγής τοίχος, διαφοροποιώντας την Αγιά από τις λοιπές ελληνικές αγροτικές φυλακές. Φιλοξενεί 132 κρατούμενους, ενώ η χωρητικότητα της ανέρχεται σε 178 άτομα (Υπουργείο Δικαιοσύνης, 2019).

Στο κλειστό τμήμα της φυλακής υπάρχει βιβλιοθήκη, εκκλησία, αίθουσα εκδηλώσεων, αίθουσα επισκεπτηρίου, μαγειρείο και διοικητικοί χώροι. Τα κτήρια κράτησης είναι τα μακρόστενα δώροφα που βλέπουμε και στη φωτογραφία. Το ένα έχει θαλάμους (στους οποίους διαμένουν έως 5 άτομα) και το άλλο κελιά (έως 2). Σημειώνεται ότι συνήθως κελί δίνεται σε ισοβίτες και όσους εκτίουν πολυετή ποινή. Υπάρχουν, επίσης, εξωτερικά γήπεδα ποδοσφαίρου, μπάσκετ και βόλεϊ.

Εικ. 1: Θυρωρείο και διοίκηση της αγροτικής φυλακής της Αγιάς και ο συμπαγής τοίχος περιφραξης.

Εικ. 2: Χώροι κράτησης των κρατουμένων (θάλαμοι) και στο βάθος το αρτοποιείο-ζαχαροπλαστείο.

Στα πλαίσια της φυλακής λειτουργούν βιοτεχνίες, όπως το αρτοποιείο και το ζαχαροπλαστείο, οι οποίες τροφοδοτούν με προϊόντα την ίδια τη φυλακή, φορείς των Χανίων και διάφορα συσσίτια (Σχίζας, 2013 σσ. 460-461). Υπάρχουν, ακόμα, μηχανουργείο, ξυλουργείο και μια μονάδα κατασκευής αγγείων που έχουν λειτουργικό αλλά πρωτίστως εκπαιδευτικό σκοπό.

Οι καλλιέργειες του καταστήματος περιλαμβάνουν βιολογικές καλλιέργειες, καθώς και καλλιέργειες δημητριακών, κτηνοτροφικών φυτών, κηπευτικών, ελιών και οπωροφόρων δέντρων. Σε ξεχωριστό συγκρότημα λειτουργούν, επίσης, κτηνοτροφικές μονάδες (πτηνοτροφείο, ποιμνιοστάσιο, βουστάσιο, χοιροστάσιο) (Σχίζας, 2013 σελ. 482-502). Οι κρατούμενοι που εργάζονται εκεί διαμένουν σε μικρούς οικίσκους και εποπτεύονται από ένα υπάλληλο που βρίσκεται στην κάθε εγκατάσταση.

Το προσωπικό αποτελείται από έναν ιατρό, μια νοσηλεύτρια, δύο κοινωνικούς λειτουργούς, πέντε-έξι διοικητικούς, τέσσερεις γεωπόνους. Οι υπόλοιποι είναι

υπάλληλοι του κλάδου φύλαξης.

Το πρόγραμμα που ακολουθείται από τους κρατούμενους είναι σε γενικές γραμμές το παρακάτω:

Οι κρατούμενοι ξυπνούν στις 7:30, καταμετρώνται από το φυλακτικό προσωπικό και ξεκινούν να εργάζονται στα διάφορα πόστα στις 8. Όσοι εργάζονται στις ομάδες γεωργικών καλλιεργειών ολοκληρώνουν τις εργασίες στις 12 και επιστρέφουν στο συγκρότημα. Κάθε ομάδα κρατουμένων που βγαίνει έξω για εργασία εποπτεύεται κι από έναν δεσμοφύλακα, ο οποίος δεν οπλοφορεί. Οι ομάδες αποτελούνται συνήθως από 10-12 άτομα. Οι υπόλοιποι κρατούμενοι που εργάζονται στις εσωτερικές θέσεις εργασίας (φούρνος, ζαχαροπλαστείο, μαγειρείο, πλυντήριο, καφενείο, συνεργείο και καθαριότητα, βιβλιοθήκη) μόλις τελειώσουν τις δουλειές τους μπορούν να ασχοληθούν με τα θέματα που τους απασχολούν, όπως να επικοινωνήσουν με τους δικούς τους από τα κοινόχρηστα καρτοτηλέφωνα, να δεχτούν επισκεπτήρια στον χώρο των επισκεπτηρίων, να επισκεφθούν τα γραφεία της διοίκησης (γραμματεία και κοινωνική υπηρεσία) ή να πάνε στον γιατρό, στον διευθυντή ή στον αρχιφύλακα. Στις 12:30, παίρνουν φαγητό οι ίδιοι από το μαγειρείο χρησιμοποιώντας τα δικά τους πιάτα και δοχεία φαγητού. Η φυλακή κλείνει το μεσημέρι στη 1 για μεσημεριανή ανάπαυση και τον χειμώνα ανοίγει στις 3, ενώ το καλοκαίρι στις 4 και κλείνει πάντα για βράδυ μισή ώρα πριν τη δύση του ηλίου. Τα απογεύματα είναι ελεύθερα από εργασίες, εκτός από τις απογευματινές βάρδιες του φούρνου και του μαγειρείου, ενώ ανά περιόδους διεξάγονται διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα. (Αλοσκόφης, 2016 σελ. 48)

Αγροτική φυλακή Κασσάνδρας

1. Κατοικίες σωφρονιστικών υπαλλήλων
2. Αίθουσα πολλαπλών
3. Ιατρείο
4. Κουζίνα
5. Διοίκηση
6. Κλειστό τμήμα φυλακής
7. Αναρρωτήριο, βιβλιοθήκη, κουρέιο, αποθήκες και βοηθητικοί χώροι
8. Αποθήκες

Το Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης Κασσάνδρας βρίσκεται στη δυτικότερη χερσόνησο της Χαλκιδικής και βρέχεται από τον Θερμαϊκό και τον Τορωναίο κόλπο. Τοποθετείται σε μια αχανή έκταση πρασίνου με τον κοντινότερο οικισμό να είναι αυτός της Νέας Φώκαιας στα 6 χιλιόμετρα. Η λειτουργία του καταστήματος ξεκίνησε τον Αύγουστο του 1930 με σαράντα κρατούμενους και είκοσι πέντε φύλακες (Σχίζας, 2013 σελ. 240). Σήμερα, αποτελεί τη μεγαλύτερη αγροτική φυλακή της Ελλάδας, με έκταση 4.160 στρεμμάτων και χωρητικότητα 308 εγκλειστών. Τη δεδομένη στιγμή φιλοξενεί 270.

Εντός των ορίων του καταστήματος, λειτουργούν βιοτεχνικές και κτηνοτροφικές μονάδες, που περιλαμβάνουν αρτοποιείο, τυροκομείο, μηχανουργείο-ηλεκτρολογείο, ξυλουργείο, σιδηρουργείο και αντίστοιχα ιπποστάσιο, βουστάσιο, κονικλοτροφείο και πτηνοτροφείο.

Οι εγκαταστάσεις περιλαμβάνουν ιατρείο, οδοντιατρείο, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, αναρρωτήριο, βιβλιοθήκη, κουρέιο, μαγειρείο, υπαίθρια τραπεζαρία, γραφεία διοίκησης, ένα κλειστό τμήμα κατοικίας κρατουμένων και κατάστημα πώλησης προϊόντων που παράγονται στη φυλακή. Οι κατοικίες των σωφρονιστικών υπαλλήλων τοποθετούνται πλησίον της κεντρικής εισόδου του καταστήματος.

Εικ. 3: Κεντρική πύλη του καταστήματος Κασσάνδρας

Αναφέρεται ότι, στο κλειστό τμήμα της φυλακής παραμένουν οι κρατούμενοι μέχρι να συμπληρώσουν τις αναγκαίες προϋποθέσεις ώστε να μεταφερθούν στην αγροτική φυλακή. Συμμετέχουν αρχικά σε μεγάλη ομάδα εργασίας (πρώτη δοκιμή) και μετά από καλή διαγωγή μεταφέρονται σε μικρές ομάδες [...]. Επόμενο στάδιο δοκιμασίας είναι η λήψη άδειας από τον κρατούμενο, μετά από την οποία μπορεί να γίνει εξωτερικός κρατούμενος σε ημιελεύθερη διαβίωση (λογοτιμής). Τα στάδια αυτά δεν προβλέπονται από κάποιον εσωτερικό κανονισμό αλλά τηρούνται εθιμικά. Για όσους εργάζονται σε εξωτερικές εργασίες η κάθε μέρα εργασίας μετράει διπλά, ενώ ειδικά για τις εργασίες γεωργίας και κτηνοτροφίας οι κρατούμενοι η κάθε εργάσιμη μέρα μετράει για 2,5. Η θετική προσμέτρηση ημερών ισχύει για την εργασία σε όλες τις αγροτικές φυλακές.

Εικ. 4: Θάλαμος κρατουμένων του κλειστού τμήματος του αγροτικού καταστήματος Κασσάνδρας.

Παράρτημα Ξενοφώντος

Παράρτημα Καρακάλλου

Εκτός του κεντρικού καταστήματος λειτουργούν 3 ακόμη περιφερειακές μονάδες. Πρόκειται για :

- το ποίμνιο, μια μικρή μονάδα με ολιγάριθμα δωμάτια και ένα μαντρί,
- το παράρτημα Ξενοφώντος, όπου μέχρι το 1955 φιλοξενούνταν κρατούμενοι για την καλλιέργεια των εύφορων εκτάσεων που βρίσκονται στη συνέχεια των εγκαταστάσεων αυτών, και πλέον βρίσκεται σε κατάσταση εγκατάληψης. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι έξι θάλαμοι κατοικίας δύναται να στεγάσουν 150 άτομα.
- και το παράρτημα Καρακάλλου, που περιλαμβάνει χοιροστάσιο, ένα μακρόστενο κτήριο με θαλάμους κατοικίας για κρατουμένων και ένα κεντρικό δώροφο διοίκησης, με 9 δωμάτια στον όροφο και αρχιφυλακείο, αποθήκη εργαλείων και τροφίμων στο ισόγειο (Σχίζας, 2013 σελ. 288,291,294).

Οι καλλιέργειες περιλαμβάνουν ελαιόδεντρα, αμπέλια, σπυροφόρα δένδρα, κτηνοτροφικές καλλιέργειες και έναν ανθόκηπο.

Αγροτική φυλακή Τίρυνθας

1. Χώροι διάθεσης προϊόντων
2. Διοίκηση
3. Χώροι κράτησης (κλειστό τμήμα)
4. Κατοικία Ημιελευθ. διαβίωσης
5. Γήπεδο
6. Εγκαταστάσεις
7. Λαχανόκηπος

Η αγροτική φυλακή Τίρυνθας ιδρύθηκε με το Προεδρικό Διάταγμα της 16ης Φεβρουαρίου 1925, αριθ. 39. Όπως οι περισσότερες αγροτικές φυλακές της εποχής εκείνης, που είχαν εγκατασταθεί σε ανεκμετάλλευτες ή εγκαταλελειμμένες εκτάσεις, έτσι και η Τίρυνθα ιδρύθηκε σε γεωργικό σταθμό τον οποίο είχε ιδρύσει ο Ιωάννης Καποδίστριας το 1829 και ο οποίος είχε σχεδόν εγκαταλειφθεί (Σχίζας, 2013 σελ. 367). Βρίσκεται μόλις 4 χιλιόμετρα έξω από το Ναύπλιο και φιλοξενεί 217 κρατούμενους, με τη συνολική χωρητικότητα του καταστήματος να ανέρχεται σε 302 θέσεις.

Στην εν λόγω αγροτική φυλακή, όπως και στη φυλακή Κασσάνδρας, λειτουργούν δύο τμήματα, το αγροτικό και το κλειστό. Στο κλειστό, το οποίο λειτουργεί από τη δεκαετία του 1990 εξυπηρετώντας τον σκοπό της αποσυμφόρησης των λοιπών κλειστών φυλακών, μεταгонται κρατούμενοι οι οποίοι εκτίουν «μικρές» ποινές (Σχίζας, 2013 σελ. 374). Σε αυτό διαμένουν κρατούμενοι, έως ότου μπορέσουν να δοκιμαστούν στο αγροτικό σύστημα, στο οποίο μεταφέρονται στη συνέχεια. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα κτήριο κατοικίας πλησίον της διοίκησης.

Το αγροτικό τμήμα αποτελείται από θάλαμους, όπου οι κρατούμενοι διαβιούν σε ημιελεύθερη κατάσταση και εργάζονται στις μονάδες του καταστήματος. Εκτός από ένα κεντρικό κτήριο δίπλα στη διοίκηση, υπάρχουν μικρά δωμάτια, ενός ή δύο ατόμων, κοντά στις κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις.

Στη φυλακή της Τίρυνθας λειτουργούν αρτοποιείο και γιαουρτοποιείο, ενώ παράγονται πρωτίστως οπωροφόρα και λαχανικά. Οι κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις βρίσκονται εντός μικρής απόστασης από τα κεντρικά κτήρια και περιλαμβάνουν βουστάσιο, πτηνοτροφείο, χοιροστάσιο, κονικλοτροφείο και ποιμνίο. Τα παραγόμενα προϊόντα, είτε χρησιμοποιούνται στο συσσίτιο είτε τροφοδοτούν άλλες φυλακές (Σχίζας, 2013 σελ. 377,382,383,386,387,388).

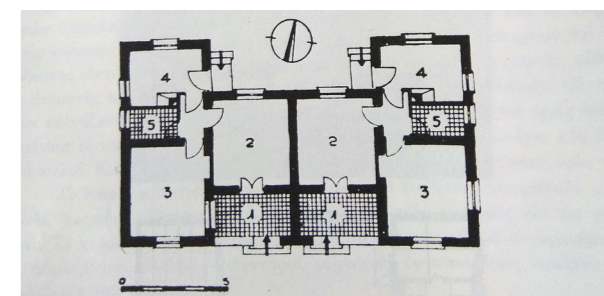
Σημειώνεται ότι στο κατάστημα της Τίρυνθας λαμβάνουν χώρα καθημερινά επιμορφωτικά και κοινωνικό-πολιτιστικά προγράμματα και έχει ήδη ξεκινήσει συνεργασία με ΙΕΚ για προγράμματα ΟΑΕΔ.

Εικ. 5: Η έπαυλη του Ι. Καποδίστρια όπου στεγάζεται η διοίκηση του καταστήματος και η περίφραξη που θυμίζει κάγκελα σχολείου.

Εικ. 6: Αίθουσα Εκδηλώσεων της αγροτικής φυλακής Τίρυνθας

Εικ. 7: Διπλοκατοικία στο συνοικισμό του προσωπικού της αγροτικής φυλακής Τίρυνθας. 1. Βεράντα, 2. Καθημερινό, 3. Υπνοδωμάτιο, 4. Μαγειρείο, 5. Ντους.

Ειδικό Αγροτικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Κασσαβέτειας

1. Ξυλουργείο-Σιδηρουργείο
2. Διοίκηση
3. Αρχιφυλακείο/κλειστό τμήμα ανηλίκων (χωρητικ. 42)
4. Κλειστό πτέρυγα ανηλίκων αλλοδαπών (χωρητικ. 33)
5. Προσάσιο
6. Πτέρυγα ανηλίκων (χωρητικ. 65)
7. Αίθουσα πολλαπλών
8. Θάλαμοι διαμονής ημιελεύθερης
9. Οδοντιατρείο
10. Αρτοποιείο
11. Αλευροποιείο
12. Αποθήκες

Η αγροτική φυλακή της Κασσαβέτειας λειτουργεί από το 1925 σε έκταση που είχε προηγουμένως διατεθεί για τη δημιουργία Γεωργικής Σχολής (Σχίζας, 2013 σελ. 126).

Η συνολική έκταση της φυλακής ανέρχεται στα 2.925 στρέμματα, ενώ το κυρίως συγκρότημα σε 400 στρέμματα. Βρίσκεται πλησίον του οικισμού Αϊδινίου και περίπου 26 χιλιόμετρα έξω από τον Βόλο.

Παρά την ονομασία, στο κατάστημα φιλοξενείται ένα μεγάλος αριθμός ενήλικων κρατουμένων, τόσο στο κλειστό τμήμα όσο και στο τμήμα της ημιελεύθερης διαβίωσης. Στο τμήμα των ανηλίκων βρίσκονται συνήθως παιδιά μετεφηβικής ηλικίας, 17-20 ετών. Οι θέσεις για ανηλικούς ανέρχονται στις 63, ενώ αυτή τη στιγμή ο αριθμός που φιλοξενείται ανέρχεται στους 38. Συνολικά φιλοξενούνται 177 έγκλειστοι με τη συνολική χωρητικότητα του καταστήματος να είναι 274 θέσεις (Υπουργείο Δικαιοσύνης, 2019).

Εικ. 8: Θυρωρείο και κεντρική είσοδος καταστήματος.

Εικ. 9: Περίφραξη καταστήματος

Εικ. 10: Δωμάτια εξωτερικών κρατουμένων

Στο εν λόγω κατάστημα κράτησης υπάρχουν 4 βασικές μονάδες κατοικίας. Το κλειστό τμήμα ανηλίκων, που τοποθετείται δίπλα στην διοίκηση, το κλειστό και ανοιχτό τμήμα ανηλίκων, ενώ αμέσως μετά και βόρεια τοποθετείται μια σειρά θαλάμων όπου μένει η ομάδα της ημιελεύθερης διαβίωσης.

Στον χώρο του ιδρύματος υπάρχει ακόμα βιβλιοθήκη, κτήριο πολλαπλών εκδηλώσεων, εκκλησία, οδοντιατρείο, αίθουσες προγραμμάτων μηχανολογίας αυτοκινήτου (ΟΑΕΔ), κεραμικής, αίθουσα γυμναστηρίου, συνεργείο μηχανημάτων, ξυλουργείο, σιδηρουργείο, αρτοποιείο και αλευροποιείο.

Οι κτηνοτροφικές μονάδες περιλαμβάνουν βουστάσιο, χοιροστάσιο και ορνιθοτροφείο, ενώ εκτός του κεντρικού αγροτικού καταστήματος Κασσαβέτειας, βρίσκεται παράρτημα γεωργικής χρήσης, με χώρο για το ποιμνίο. (Σχίζας, 2013 σελ. 156,160,163,165)

Το πρόγραμμα του τμήματος ημιελεύθερης διαβίωσης δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες διαφορές σε σχέση με αυτά των λοιπών αγροτικών φυλακών. Η εργασία ξεκινά στις 8 και τελειώνει στις δώδεκα (Σχίζας, 2013 σελ. 144) Βασική διαφορά αποτελεί η ύπαρξη συστήματος παρακολούθησης σε διάφορα σημεία του καταστήματος. (Σχίζας, 2013 σελ. 136)

Τα ανοικτά καταστήματα κράτησης θεωρούνται μια πιο ήπια μορφή εγκλεισμού. Τα καταστήματα αυτά κρίνονται ως ευνοϊκότερα για την κοινωνική αναπροσαρμογή, καθώς η διαβίωση σε αυτά προσιδιάζει με τις συνθήκες στον ελεύθερο βίο. Οι κρατούμενοι έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν τόσο το δικό τους φαγητό, τη δική τους ενδυμασία, τον τρόπο διαχείρισης των χρημάτων τους όσο και την εργασία, την εκπαίδευση και την αναψυχή τους. Με αυτόν τον τρόπο, οι κρατούμενοι έχουν διευρυμένη χρήση του χρόνου τους σε σχέση με τους κρατούμενους των καταστημάτων κλειστής διαβίωσης και περισσότερη ελευθερία μετακίνησης εντός και εκτός του σωφρονιστικού καταστήματος.

Όπως είδαμε μέχρι τώρα, η λειτουργία των ανοιχτών φυλακών στηρίζεται στην προσφορά εργασίας για την ουσιαστικότερη επανένταξη των εγκλείστων στο κοινωνικό σύνολο. Οι εγκλειστοί, είτε ακολουθώντας επιμορφωτικά προγράμματα είτε μέσα από την εργασία πετυχαίνουν μείωση της ποινής τους μέσα από τα ημερομίσθια, μειώνουν τον πλέον κενό χρόνο και αποκτούν αίσθημα ευθύνης και προσφοράς προς το κοινωνικό σύνολο. Εμπλέκονται σε μία συλλογική δράση μέσα από ομάδες συνεργασίας με άλλους κρατούμενους και τα όργανα της διοίκησης σε καθημερινή βάση. Οι σχέσεις επαυξημένης εμπιστοσύνης μεταξύ κρατουμένων και προσωπικού συντελούν στο να εμφυσήσουν στους κρατούμενους ειλικρινή επιθυμία κοινωνικής αναπροσαρμογής, βελτίωση της ψυχολογίας και της προσωπικότητάς τους. Το γεγονός αυτό τονίζει τον ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα των ανοιχτών καταστημάτων σε σύγκριση με τα κλειστά καταστήματα κράτησης.

Ένα μειονέκτημα είναι η ύπαρξη μεγαλύτερου κινδύνου απόδρασης των κρατουμένων συγκριτικά με τα κλειστά καταστήματα κράτησης. Η έλλειψη συμπαγούς περιφραξης των ορίων της και ο μειωμένος έλεγχος να μην καθιστά τις πιθανότητες απόδρασης μεγαλύτερες, ωστόσο, στα εφαρμοσθέντα παραδείγματα βλέπουμε ότι αυτός ο κίνδυνος αντισταθμίζεται από τα ανωτέρω πλεονεκτήματα. Δεν πρέπει ακόμα να αγνοήσουμε ότι παραδοκεί ένας ωφελιμισμός, καθώς οι απολαβές των κρατουμένων για την προσφερόμενη εργασία είναι σημαντικά χαμηλές.

Παρά τα θετικά στοιχεία των εν λόγω καταστημάτων κράτησης που συνοψίστηκαν προηγουμένως, υπάρχουν ορισμένοι τομείς που χρήζουν βελτίωσης. Αρχικά, κρίνεται πώς στις αγροτικές φυλακές η αλληλεπίδραση των εγκλείστων με τον υπόλοιπο κόσμο καθίσταται δυσκολότερη εξαιτίας των μεγάλων αποστάσεων τους από κάποιο αστικό κέντρο. Έτσι, με βάση την αρχή της ομαλότητας και της εγγύτητας δημιουργείται η ανάγκη τοποθέτησης των ανοικτών φυλακών εντός των πόλεων για την αποτελεσματικότερη αλληλεπίδραση των δύο κοινωνιών, του «μέσα» και του «έξω». Η τοποθέτηση των καταστημάτων κράτησης στον αστικό ιστό κρίνεται, λοιπόν, ιδιαίτερα επωφελής για την αλληλεπίδραση των δύο κοινωνιών, με τους κρατούμενους να βρίσκονται κοντά στις κοινότητες από τις οποίες προέρχονται και να έχουν τη δυνατότητα χρήσης των κοινωνικών, ιατρικών και εκπαιδευτικών υπηρεσιών της περιοχής.

Ένα δεύτερο σημείο προβληματισμού αφορά τους τομείς απασχόλησης των εγκλείστων, που όπως είδαμε είναι αρκετά περιορισμένοι και συνήθως κατευθύνονται προς την αγροτική παραγωγή. Δεδομένου ότι οι άνθρωποι έρχονται από την πόλη και θα επιστρέψουν σε αυτήν, καθίσταται αναγκαίο να προστεθούν περισσότεροι τομείς εργασίας και εκπαίδευσης, ώστε η επανένταξη στην πόλη να γίνει πιο ουσιαστική.

Σημειώνεται ακόμα, ότι βασικό αίτημα των ανοιχτών φυλακών αποτελεί η κατάργηση των κλειστών τμημάτων που φιλοξενούνται στις ίδιες δομές, καθώς κρίνεται ότι αλλοιώνουν τη λειτουργία, τον σκοπό και τον ρόλο των αγροτικών φυλακών, απομακρύνοντάς τες από την κεντρική τους φιλοσοφία που έχει να κάνει με την εργασία για όλους τους κρατούμενους και πώς αυτή επιδρά στην προσωπικότητά τους, με την ημιελεύθερη διαβίωση και τις καλές συνθήκες (Σχίζας, 2013 σ. 136). Ως εκ τούτου, κρίνεται ορθή η ανοικοδόμηση ενός «καθαρά» ανοιχτού καταστήματος.

Ένα τελευταίο σημείο αφορά την έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού στις μονάδες που λειτουργούν εντός των καταστημάτων. Τον ρόλο του επόπτη των εργασιών συχνά αναλαμβάνουν οι σωφρονιστικοί υπάλληλοι, χωρίς να έχουν κάποια ιδιαίτερη ειδίκευση. Θεωρούμε λοιπόν ότι, εφόσον υπάρχει η δυνατότητα, θα ήταν προτιμότερη η εργασία των κρατουμένων σε υπάρχουσες παραγωγικές μονάδες, εκτός του καταστήματος. Έτσι και η προσφερόμενη τεχνολογία θα είναι καλύτερη και ο κρατούμενος θα έρχεται σε μεγαλύτερη επαφή με την κοινωνία.

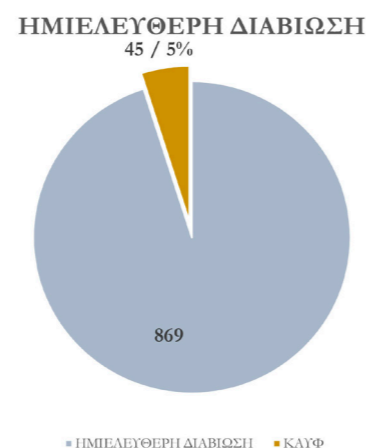
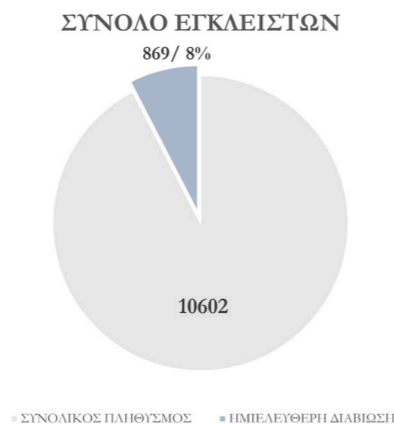
Για τους παραπάνω λόγους, προτείνουμε τη δημιουργία ενός νέου καταστήματος ημιελεύθερης διαβίωσης (Κ.Η.Δ.Ι) σε αστικό κέντρο και συγκεκριμένα στην Αθήνα. Στόχο αποτελεί η διαβίωση του κρατουμένου κοντά σε βιοτεχνικές-βιομηχανικές μονάδες, όπου θα προσφέρονται εργασιακές θέσεις εκτός του καταστήματος κράτησης και θα έχουν ως αντικείμενο υπηρεσίες του τριτογενούς τομέα, στον οποίο άλλωστε βασίζεται πλέον και η ελληνική οικονομία.

Πρόταση για τη δημιουργία ανοιχτού καταστήματος κράτησης στον Ελαιώνα

Ανατρέχοντας στα στοιχεία του πληθυσμού και της χωρητικότητας των φυλακών, παρατηρούμε ότι σχεδόν το 1/10 του συνολικού πληθυσμού τελεί υπό ημιελεύθερη διαβίωση. Από αυτή την κατηγορία κρατουμένων, μόλις το 5% βρίσκεται στην Αθήνα και ειδικότερα στην ΚΑΥΦ, το μόνο ειδικό κατάστημα που παρουσιάζει υπερπληθυσμό· ο αριθμός των εγκλείστων ανέρχεται στους 41, όταν οι προσφερόμενες θέσεις ανέρχονται στις 32.

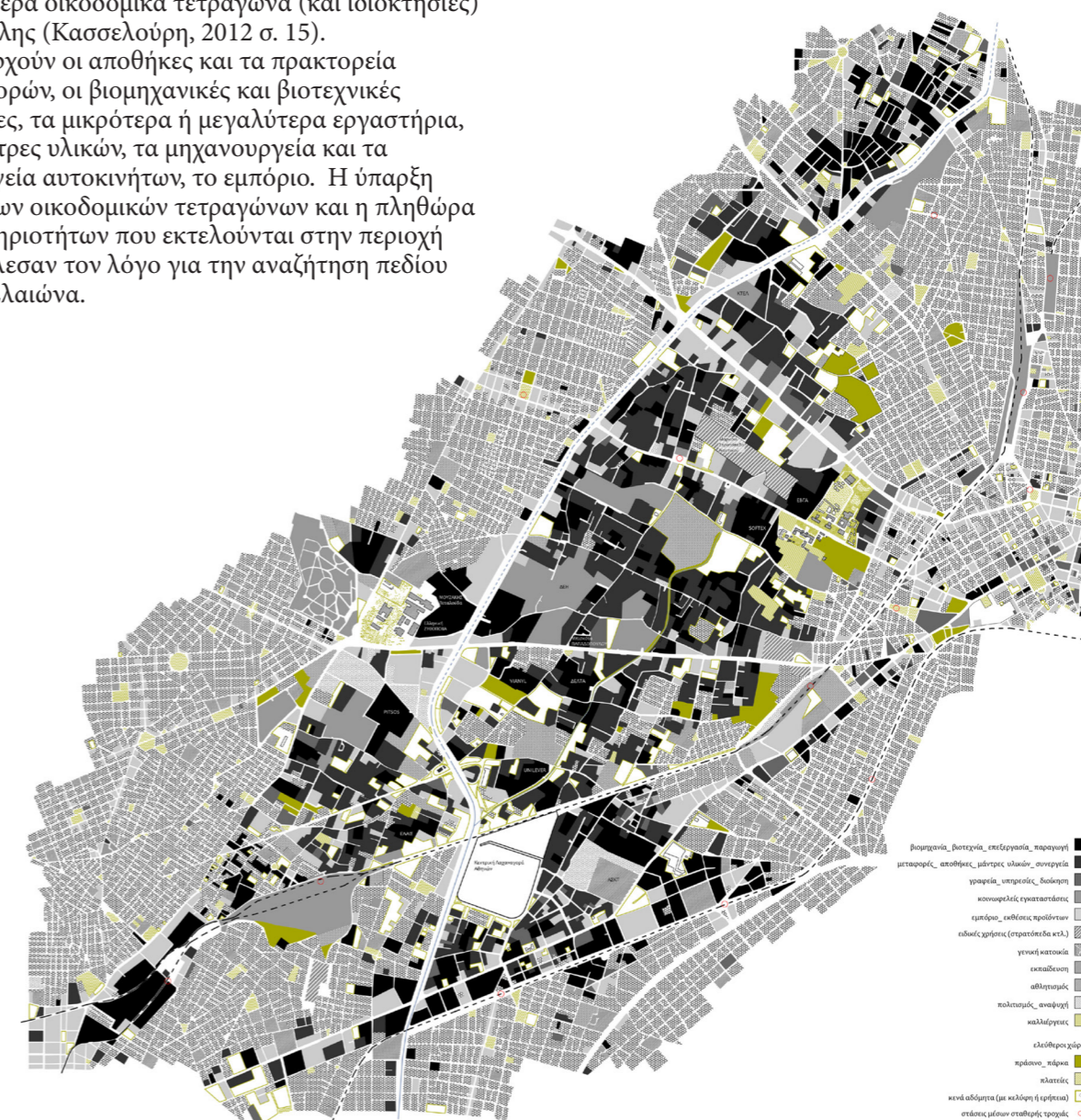
Λογική απόρροια των παραπάνω αποτελεί η πρόταση για τη δημιουργία ενός καταστήματος ημιελεύθερης διαβίωσης στην Αθήνα. Το εν λόγω κατάστημα θα λειτουργεί παράλληλα με την ΚΑΥΦ και σχεδιάζεται για 250 τροφίμους. Το μέγεθος του καταστήματος κράτησης επιλέχθηκε βάσει του μέσου όρου της χωρητικότητας των άλλων καταστημάτων κράτησης και θεωρείται από τη μία επαρκές και για να δοκιμαστεί ένα τέτοιο εγχείρημα και από την άλλη ένα ιδανικό μέγεθος για μια μικροκοινωνία.

Η περιοχή που επιλέχθηκε για την τοποθέτηση του καταστήματος κράτησής μας είναι ο Ελαιώνας, λόγω της στρατηγικής θέσης του αλλά και της μορφολογίας της περιοχής. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με το αίτημα για βιοτεχνικές και βιομηχανικές δραστηριότητες και την ανάγκη εγγύτητας για την ουσιαστικότερη επανένταξη, καθιστά την εν λόγω περιοχή το ιδανικό σημείο. Σημειώνεται ότι η καλή λειτουργία της ΚΑΥΦ, η σχετικά απομακρυσμένη θέση των φυλακών από το κέντρο της Αθήνας, η περιορισμένη συγκοινωνία και η έλλειψη επαρκούς χώρου μας απέτρεψαν από τη προσπάθεια δημιουργίας ενός ενωμένου συγκροτήματος στην περιοχή του Κορδαλλού.

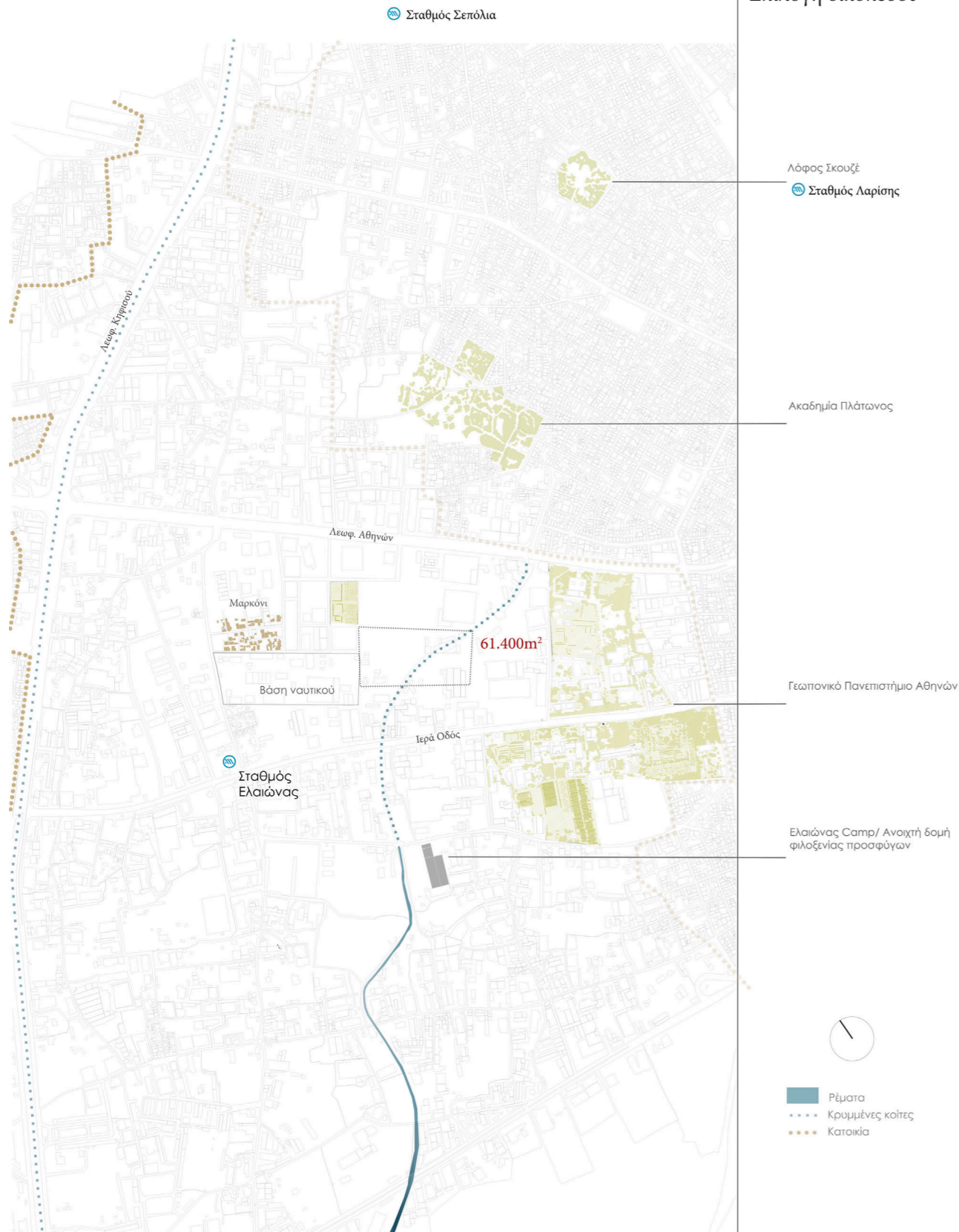
Ελαιώνας

Ο Ελαιώνας βρίσκεται στο κέντρο της Αθήνας και διαθέτει καλή επικοινωνία με την υπόλοιπη Αθήνα μέσω της μπλε γραμμής του μετρό. Στην περιοχή εμφανίζονται μεγαλύτερα οικοδομικά τετράγωνα, σε αντίθεση με τα μικρότερα οικοδομικά τετράγωνα (και ιδιοκτησίες) της πόλης (Κασσελούρη, 2012 σ. 15). Κυριαρχούν οι αποθήκες και τα πρακτορεία μεταφορών, οι βιομηχανικές και βιοτεχνικές μονάδες, τα μικρότερα ή μεγαλύτερα εργαστήρια, οι μάντρες υλικών, τα μηχανουργεία και τα συνεργεία αυτοκινήτων, το εμπόριο. Η ύπαρξη μεγάλων οικοδομικών τετραγώνων και η πληθώρα δραστηριοτήτων που εκτελούνται στην περιοχή αποτέλεσαν τον λόγο για την αναζήτηση πεδίου στον Ελαιώνα.

Χάρτης 1:Χρήσεις στον Ελαιώνα, Πηγή Ε. Κασσελούρη, Ο Ελαιώνας της Αθήνας, 2012

Επιλογή οικοπέδου

Το πεδίο βρίσκεται στα όρια με την οικιστική ζώνη της περιοχής της Ακαδημίας Πλάτωνος και πλησίον της στάσης Ελαιώνα του μετρό. Τοποθετείται ανάμεσα στη βάση του Ναυτικού και το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, ενώ στους παρακείμενους οδικούς άξονες της Ιεράς Οδού και της λεωφόρου Αθηνών αναπτύσσεται ένας μεγάλος αριθμός εμπορικών, βιοτεχνικών και βιομηχανικών δραστηριοτήτων. Τα παραπάνω στοιχεία, σε συνδυασμό με την θετική στάση που παρουσιάζει το Γεωπονικό πανεπιστήμιο προσλαμβάνοντας αποφυλακισθέντες, μάς κάνει να πιστεύουμε ότι είναι μία από τις ιδανικότερες θέσεις για τον σχεδιασμό ενός κέντρου ημιελεύθερης διαβίωσης.

Στο οικόπεδο βρίσκεται ένας αριθμός ευτελών κατασκευών, αλλά και ο Προμηθευτικός Οργανισμός του Ναυτικού. Για τον σχεδιασμό, πρόταση αποτέλεσε η κατεδάφιση των πρώτων και η μεταφορά του προμηθευτικού οργανισμού είτε στη βάση του Ναυτικού είτε πλησίον του μικρού πάρκου που βρίσκεται βορειότερα. Η έκταση είναι περίπου 60 στρέμματα, μέγεθος ανάλογο των λοιπών ανοιχτών φυλακών της χώρας.

Υπάρχουσα κατάσταση

1. Ναυτική βάση
2. Προμηθευτικός Οργανισμός Ναυτικού
3. ΕΒΓΑ
4. Εχασο
5. ΑΔΕΛΦΟΙ ΣΑΡΑΚΑΚΗ Α.Ε.Β.Ε
6. Alpha Bank
7. Σκλαβενίτης
8. Κεντρικά γραφεία ΟΠΑΠ
9. Χρηματιστήριο Αθηνών Α.Ε.

Ευτελείς κατασκευές
πάρκο

Κτηριολογικό

Σχεδιαστικές προθέσεις

Κατοικίες	3.150 m²
πρόβλεψη για 250 εγκλειστους ατομικό δωμάτιο	15m ²
Κτήριο γενικών λειτουργιών και εξυπηρέτησης	1.000m²
Γραφειακοί χώροι	200 m ²
Γραφείο Διευθυντή καταστήματος	25 m ²
Συμβούλιο φυλακής	50 m ²
Αρχειοθήκη	25 m ²
Γραφείο Αρχιφύλακα	25 m ²
Γραφείο Φυλάκων	50 m ²
Γραμματεία	25 m ²
ΙΑΤΡΕΙΑ	150 m ²
Αίθουσα αναμονής	25 m ²
Παθολόγος	50 m ²
Οδοντιατρείο	25 m ²
Γραφείο κοινωνικού λειτουργού	25 m ²
Γραφείο ψυχολόγου	25m ²
Κοινόχρηστοι-βοηθητικοί χώροι	550 m ²
Μαγειρείο	50 m ²
Επισκεπτήριο/Τραπεζαρία/Αίθουσα Εκδηλώσεων	400 m ²
Πλυντήριο	50 m ²
Πνευματικός χώρος	50 m ²
WC	100 m ²
Σχολείο	750 m²
Αίθουσες διδασκαλίας(6)	300 m ²
Βιβλιοθήκη	100 m ²
Αίθουσα υπολογιστών και ηλεκτρονικού επισκεπτηρίου	50 m ²
Εργαστήριο Καλλιτεχνικών	50 m ²
Ξυλουργείο	150 m ²
Γραφεία Καθηγητών	100 m ²
WC	50 m ²
Αθλητικοί χώροι & επισκεπτήρια μακράς διάρκειας	1.350 m²
κλειστό γήπεδο	900 m ²
επισκεπτήρια (8)	450 m ²
Σύνολο	6.250 m²

Τα στοιχεία που λάβαμε υπόψη μας για να θέσουμε τις βασικές σχεδιαστικές παραμέτρους ήταν :

- η ανάγκη ανοίγματος της φυλακής προς την κοινωνία τόσο με τη δημιουργία διακριτικών ορίων, όσο και με την ύπαρξη χρήσεων που θα προσκαλούν τις οικογένειες των εγκλειστων, αλλά και την ευρύτερη κοινωνία στην φυλακή.
- η ανάγκη για αναστρέψιμο σχεδιασμό, λογικό επακόλουθο της πορείας των φυλακών προς την κατάργηση.

Ενώ τα φυσικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν:

- το ρέμα του Προφήτη Δανιήλ που διατρέχει υπογείως την περιοχή παρέμβασης.
- οι υψομετρικές διαφορές που εμφανίζονται στο οικοπέδο.
- οι χαράξεις γειτονικών δρόμων.

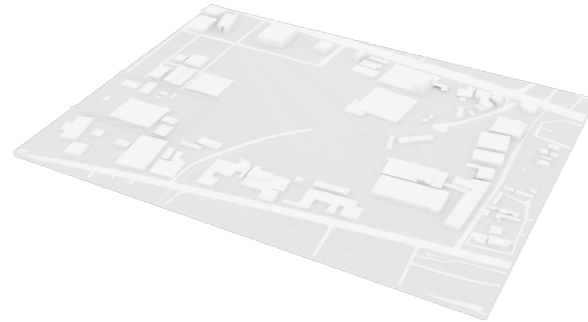

Κύρια σχεδιαστική μας πρόθεση αποτέλεσε το «άνοιγμα» του οικοπέδου στη γύρω περιοχή, ώστε να γίνει δυνατή η καλύτερη ώσμωση των δυο κοινωνιών. Το ρέμα που διατρέχει διαγώνια την περιοχή μας προτείνουμε να επαναφερθεί στην επιφάνεια, με σκοπό να αποτελέσει τόσο στοιχείο σύνδεσης της περιοχής παρέμβασης με άλλους κατακερματισμένους δημόσιους χώρους, αλλά και στοιχείο ορίου μεταξύ του ανοιχτού/δημόσιου κομματιού της περιοχής και του κλειστού/ιδιωτικού. Η ανάγκη ύπαρξης διακριτικών ορίων μάς οδήγησαν στην ουσιαστική υλοποίηση των υψομετρικών του οικοπέδου. Τέλος, οι βασικές χαράξεις αποτελούν συνέχεια υπαρχόντων δρόμων για τον καλύτερο συσχετισμό και σύνδεση της περιοχής.

Συνθετικές αρχές

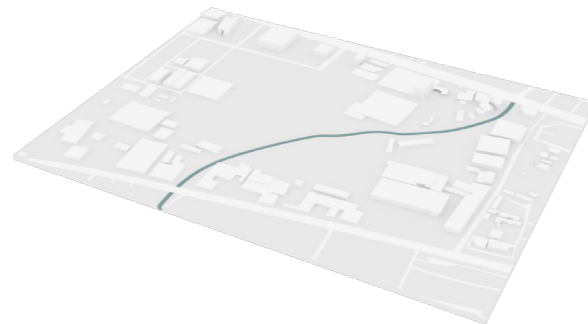
Περιοχή παρέμβασης

Ρέμα Προφήτη Δανιήλ

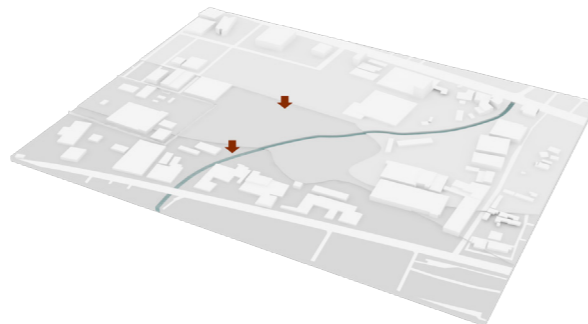
Στην περιοχή, όπως έχει αναφερθεί, βρίσκεται ένα υπογειοποιημένο κομμάτι του ρέματος του προφήτη Δανιήλ και αρχική πρόταση μας αποτελεί η επαναφορά του στην επιφάνεια (**daylighting**). Το ρέμα λειτουργεί ως ένα δίκτυο ένωσης δημόσιων χώρων, αλλά παράλληλα και ως όριο μεταξύ ανοιχτού και κλειστού τμήματος της φυλακής.

Αξίζει, επίσης, να αναφερθεί ότι, με την ύπαρξη χειμάρρου, η φυλακή αποκτά ξανά κυκλική αντίληψη του χρόνου, με το ρέμα να είναι άδειο το καλοκαίρι και γεμάτο το χειμώνα.

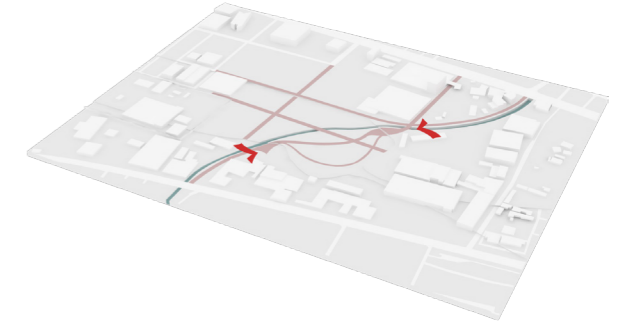
Διακριτικά όρια

Στο εισαγωγικό κομμάτι έγινε αναφορά στα βασικά χαρακτηριστικά των ανοιχτών καταστημάτων κράτησης, ένα εκ των οποίων ήταν η έλλειψη υλικών και φυσικών εμποδίων κατά της απόδρασης. Δυστυχώς, για λόγους επιτήρησης είναι αναγκαία η ύπαρξη ορίων, αλλά αντίστοιχα αναγκαία κρίνεται και η κατά το δυνατόν άμβλυνσή τους. Η ιδέα μας είναι να υλοποιήσουμε τις υψομετρικές που υπάρχουν στο πεδίο, ώστε να υπάρχει οπτική, αλλά όχι πραγματική επαφή. Έτσι, η περιοχή παρέμβασης βρίσκεται σε άλλα σημεία δύο μέτρα χαμηλότερα από την πόλη και σε άλλα δυο μέτρα ψηλότερα, λειτουργώντας σαν μια ετεροτοπία μετάβασης.

Βασικοί άξονες κίνησης

Επανερχόμενοι στο αίτημα για το αναστρέψιμο του σχεδιασμό, κρίθηκε απαραίτητη η συνέχεια των χαράξεων της πόλης. Κατά τη λειτουργία της φυλακής, μόνο η κεντρική οδός από την Ιερά Οδό στην οδό Αθηνάς είναι προσβάσιμη με αυτοκίνητο και αποτελεί την είσοδο και έξοδο από το κατάστημα ενώ οι υπόλοιπες διατηρούνται απλώς ως χαράξεις στο επίπεδο της φυλακής.

Χωροθέτηση λειτουργιών

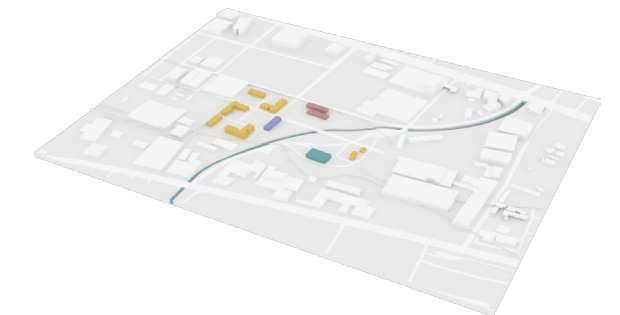
Το πεδίο χωρίζεται με το ρέμα σε δύο κομμάτια-το ανοιχτό και το κλειστό. Ως ανοιχτό νοείται το μέρος στο οποίο μπορεί να έρθει η κοινωνία και στον ίδιο χρόνο να χρησιμοποιήσει τις ίδιες εγκαταστάσεις, ενώ ως κλειστό, το κομμάτι που αφορά επί το πλείστον τις διεργασίες του ιδρύματος που αναφέρονται στους κρατούμενους.

Ο αθλητισμός και τα επισκεπτήρια, αποτελώντας μονάδες που απευθύνονται και στο γενικότερο κοινωνικό σύνολο, τοποθετούνται στο ανοιχτό κομμάτι (πράσινο), ενώ το σχολείο, η διοίκηση και οι κατοικίες στο κλειστό (ροζ, κίτρινο).

Οι χώροι διοίκησης και το σχολείο τοποθετούνται στα όρια με το ρέμα, αποτελώντας ένα buffer zone μεταξύ του ανοιχτού κομματιού και του χώρου κατοικιών.

Με σκοπό την καλύτερη κοινωνικοποίηση των εγκλείστων, δημιουργήθηκαν 5 μονάδες κατοικιών, με εσωτερικούς κοινόχρηστους χώρους, κοντά στη βάση του Ναυτικού. Οι μονάδες φιλοξενούν από 24 μέχρι 60 κρατούμενους και οργανώνονται γύρω από μια κεντρική πλατεία, όπου ο έγκλειστος μπορεί να συνδιαλλαγεί με τον συνολικό πληθυσμό της φυλακής.

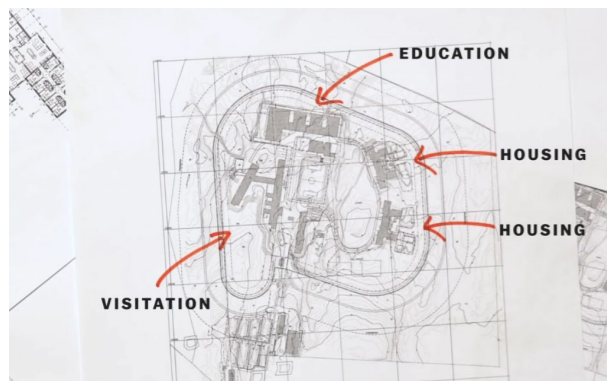

Masterplan

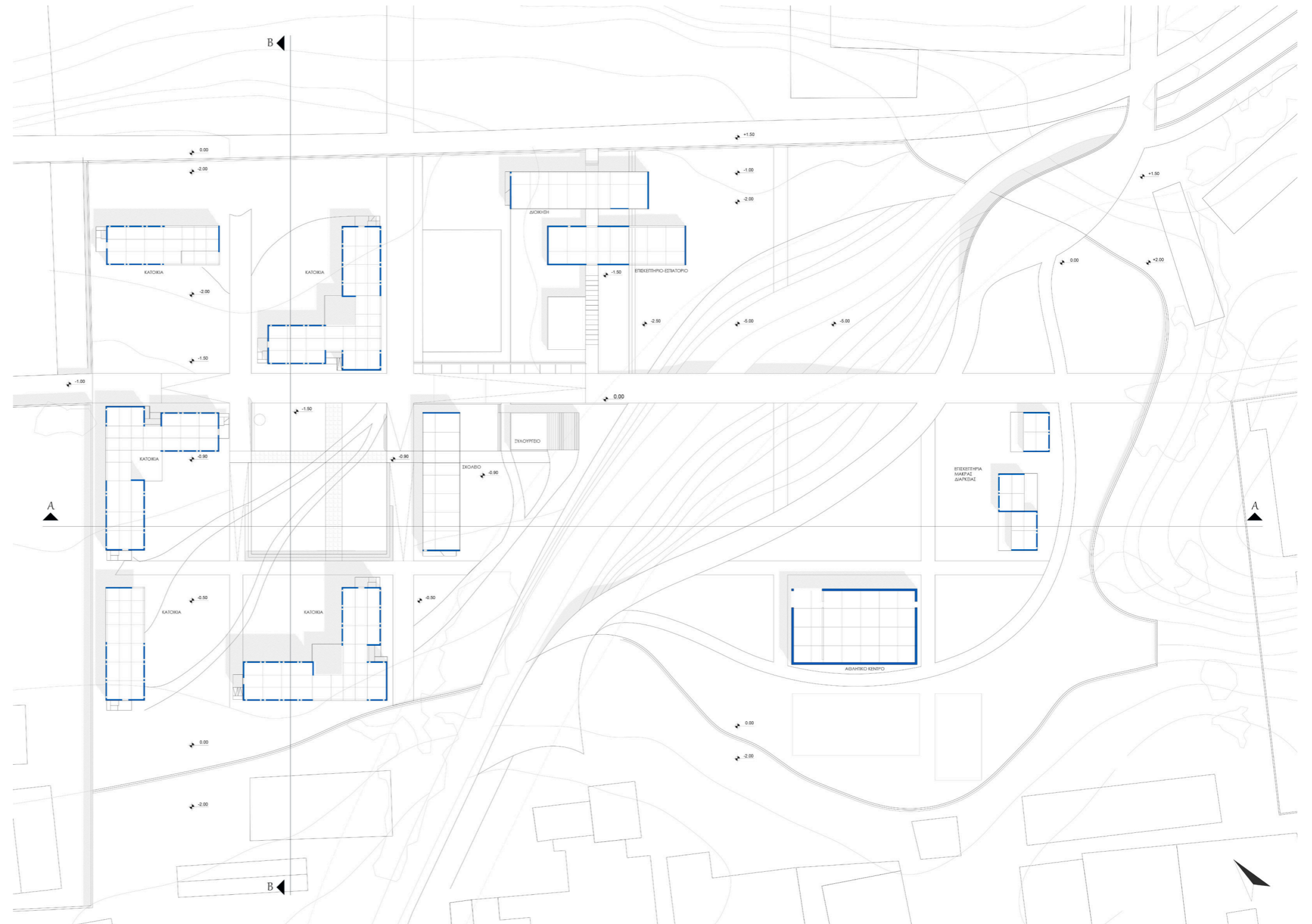
Βασική μας πρόταση αποτελεί ο επιμερισμός των λειτουργιών του καταστήματος σε διαφορετικά κτίρια και όχι ο σχεδιασμός ενός ενιαίου κτιρίου, καθώς αυτή η λογική του διαχωρισμού των διαφορετικών χρήσεων κατοικίας, εργασίας και διασκέδασης προσιδιάζει στην «έξω» ζωή. Ο κρατούμενος, έτσι, μετακινούμενος από τη μια λειτουργία στην άλλη εξοικειώνεται και με τον χώρο της φυλακής. Προτείνεται, επίσης, η δημιουργία χαμηλών κτιρίων που δεν ξεπερνούν τους δύο ορόφους και ο σχεδιασμός μορφών και υφών γνωστών στην πόλη, για την ενίσχυση της αίσθησης του «έξω» και της ευκολότερης αποδοχής της φυλακής από την κοινωνία.

Οι βασικές μονάδες, όπως είδαμε, είναι οι κατοικίες, το κτίριο γενικής εξυπηρέτησης, το σχολείο, το αθλητικό κέντρο και τα επισκεπτήρια μακράς διάρκειας, τις τυπολογίες των οποίων θα δούμε και παρακάτω στην εργασία.

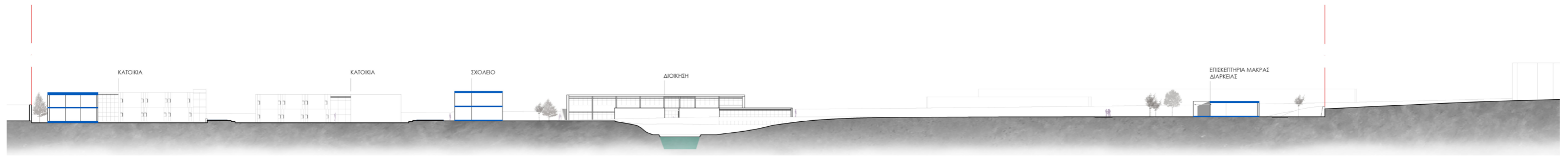
Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί ότι το ρέμα προσεγγίζεται μέσω πρανών και στόχος μας είναι, το καλοκαίρι που το νερό «στερεύει», στον χώρο αυτό να γίνονται εκθέσεις και διάφορες παραστάσεις. Το ρέμα μαζί με τις καλλιέργειες καλλωπιστικών φυτών αποτελούν στοιχεία που ξαναφέρνουν την έννοια του χρόνου στην φυλακή.

Εικ. 11: Halden prison, παράδειγμα διαφοροποίησης τοποθέτησης λειτουργιών σε ξεχωριστά κτίρια.

Τομές

Τομή A-A

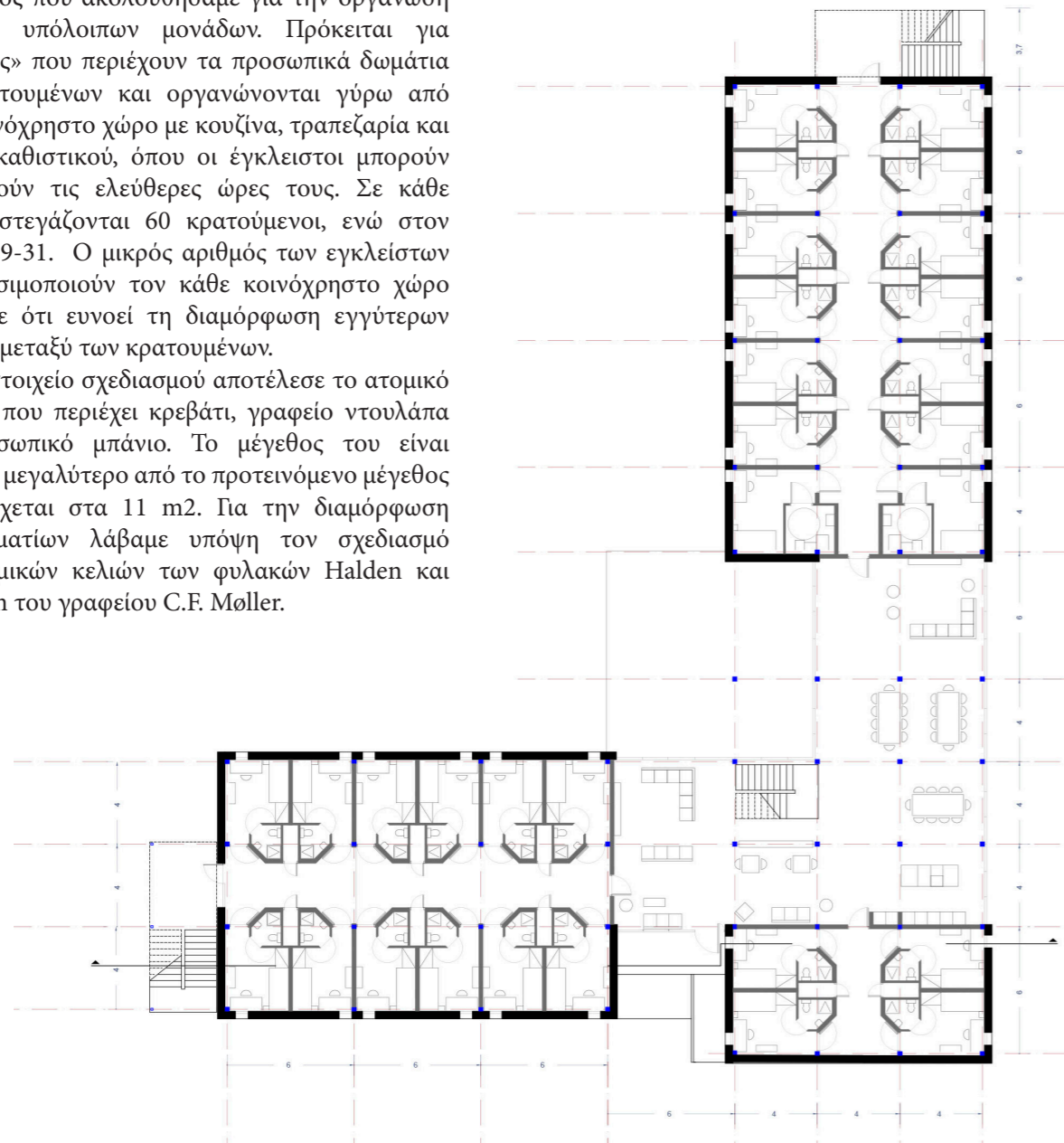
Τομή B-B

Τυπολογίες Κτιρίων

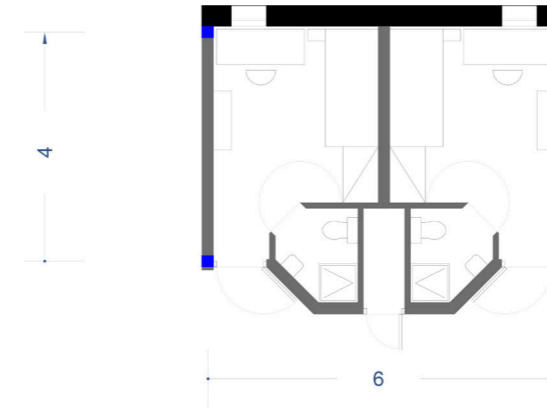
Κατοικία 1

Το μοντέλο της κατοικίας 1 αποτέλεσε και το μέγεθος που ακολουθήσαμε για την οργάνωση και των υπόλοιπων μονάδων. Πρόκειται για «πτέρυγες» που περιέχουν τα προσωπικά δωμάτια των κρατουμένων και οργανώνονται γύρω από έναν κοινόχρηστο χώρο με κουζίνα, τραπεζαρία και χώρους καθιστικού, όπου οι έγκλειστοι μπορούν να περνούν τις ελεύθερες ώρες τους. Σε κάθε μονάδα στεγάζονται 60 κρατούμενοι, ενώ στον όροφο, 29-31. Ο μικρός αριθμός των εγκλείστων που χρησιμοποιούν τον κάθε κοινόχρηστο χώρο θεωρούμε ότι ευνοεί τη διαμόρφωση εγγύτερων σχέσεων μεταξύ των κρατουμένων.

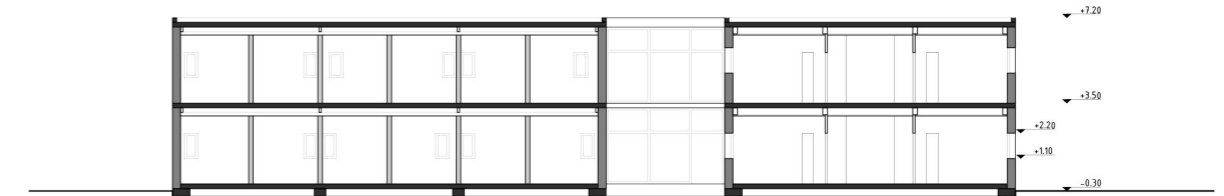
Βασικό στοιχείο σχεδιασμού αποτέλεσε το ατομικό δωμάτιο που περιέχει κρεβάτι, γραφείο ντουλάπα και προσωπικό μπάνιο. Το μέγεθος του είναι ελαφρώς μεγαλύτερο από το προτεινόμενο μέγεθος και ανέρχεται στα 11 m². Για την διαμόρφωση των δωματίων λάβαμε υπόψη τον σχεδιασμό των ατομικών κελιών των φυλακών Halden και Storstrøm του γραφείου C.F. Møller.

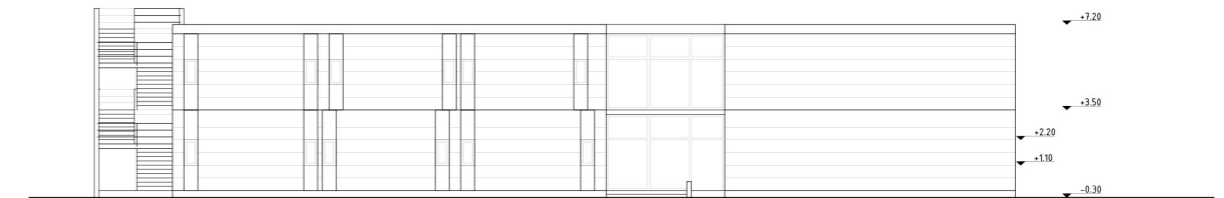
Κάτοψη Ισογείου

Εικ. 12: Δωμάτιο στη φυλακή Halden.

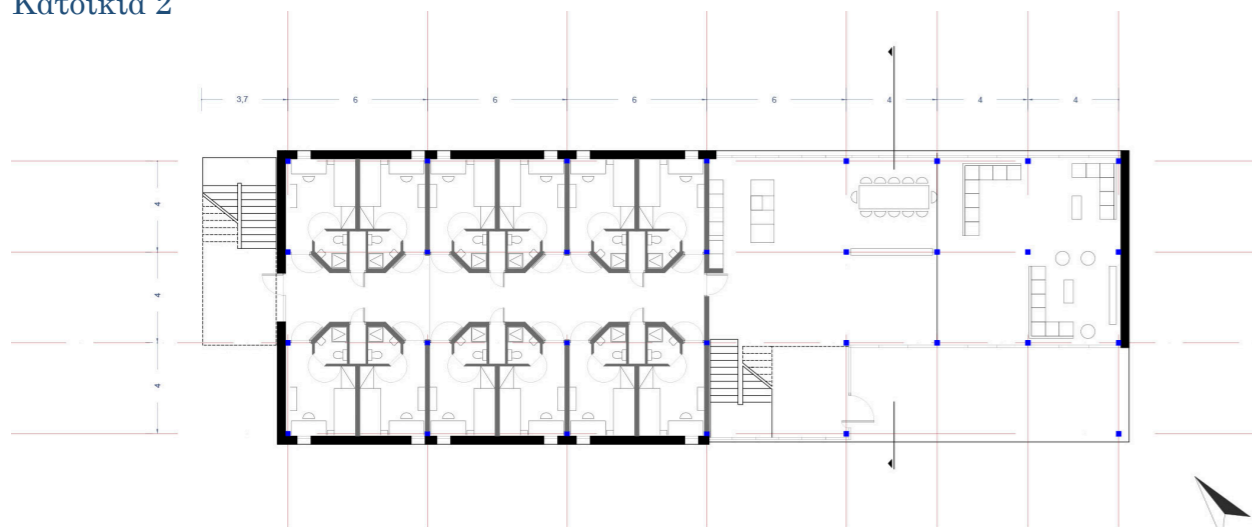

Τομή

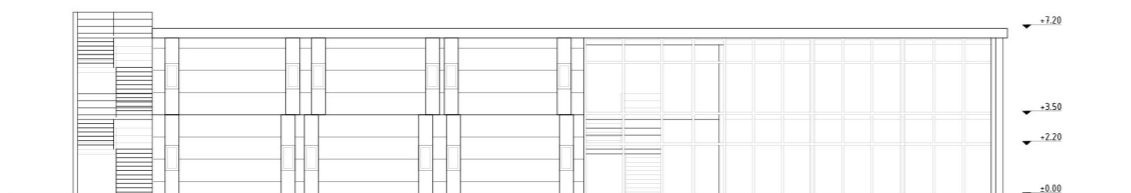

Νοτιοδυτική όψη

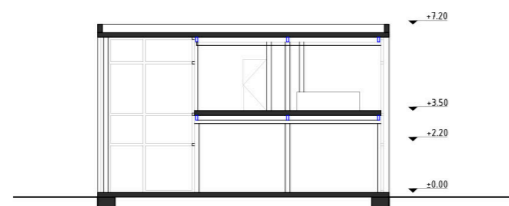
Κατοικία 2

Κάτοψη Ισογείου

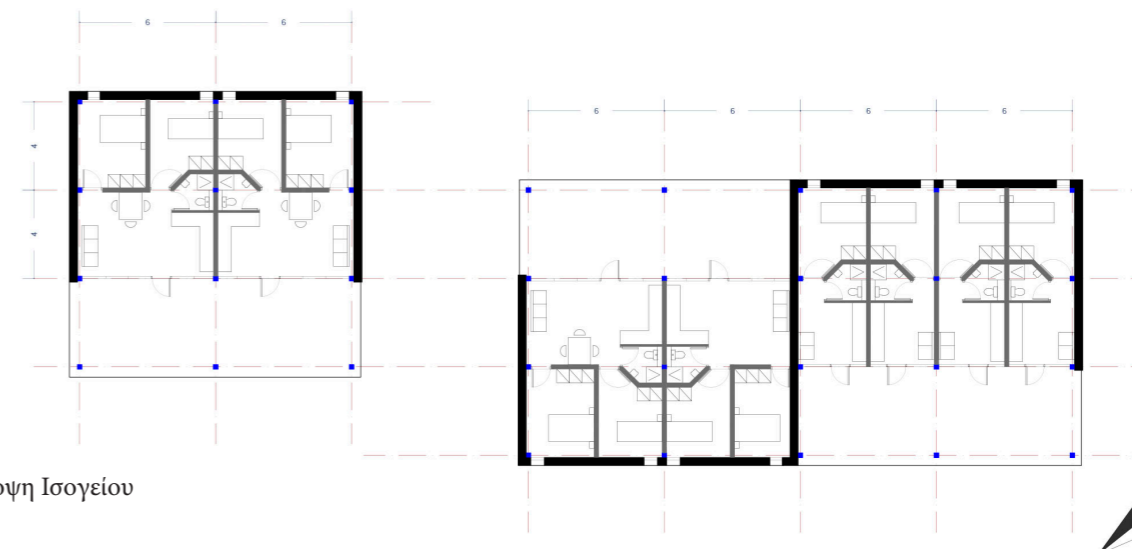
Νοτιοδυτική όψη

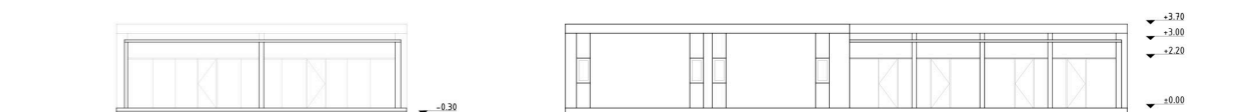
Τομή

Η κατοικία 2 ακολουθεί τη λογική της κατοικίας 1, με τη μονάδα δωματίων να απευθύνεται σε ένα κοινόχρηστο χώρο. Στεγάζει 24 κρατουμένους- 12 ανά όροφο- και σε αντίθεση με τη κατοικία, 1 δεν κρίθηκε απαραίτητο να έχει δωμάτιο για άτομα με κινητικές δυσκολίες. Το μικρότερο μέγεθος της μονάδας αυτής εξυπηρετεί στην στέγαση μικρότερων υποομάδων των εγκλειστων.

Επισκεπτήρια μακράς διάρκειας

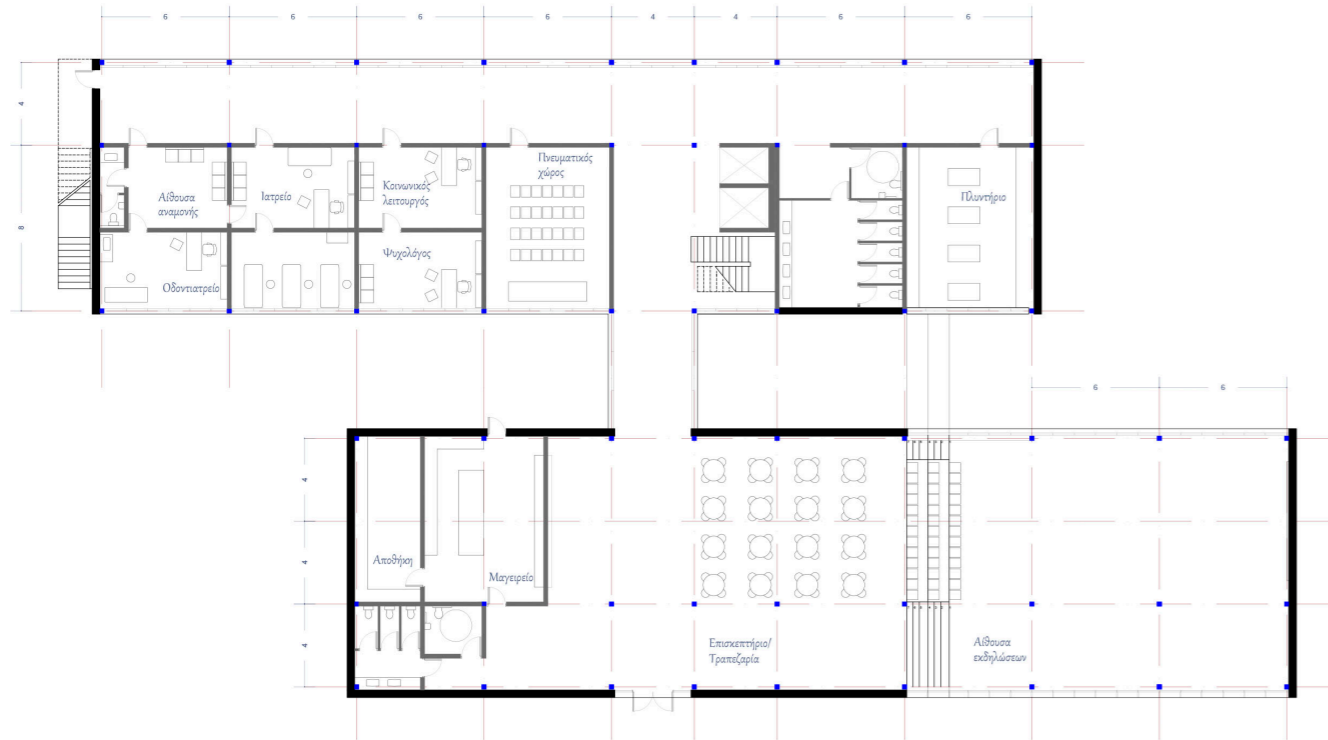
Κάτοψη Ισογείου

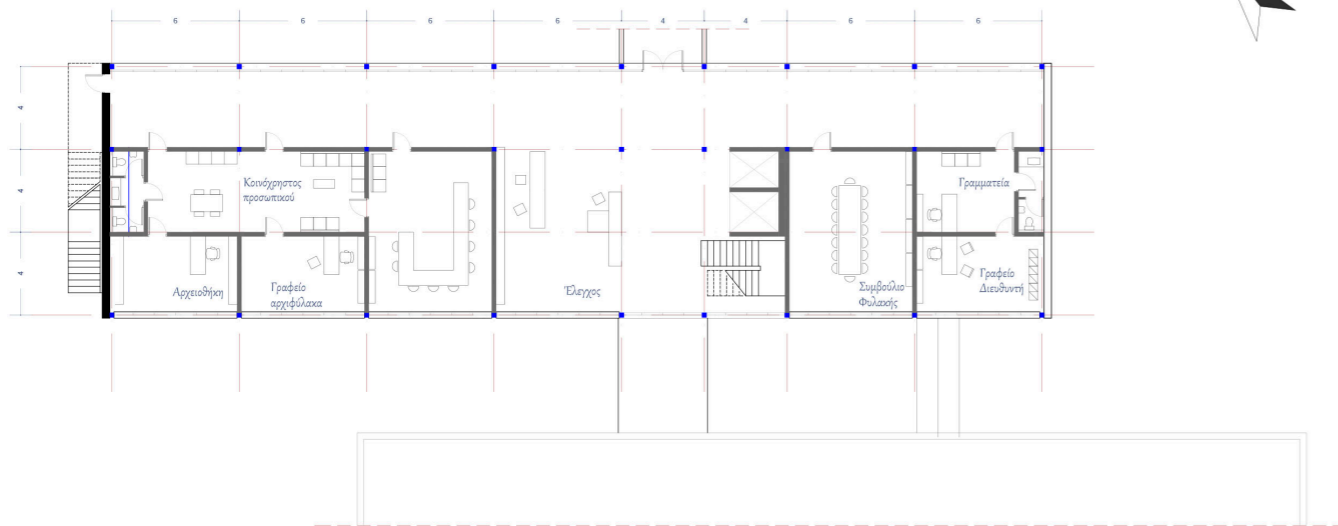
Βορειοδυτική όψη

Τα επισκεπτήρια μακράς διάρκειας αποτελούν θεσμό που μέχρι σήμερα δεν υπάρχει στην Ελλάδα, αλλά θεωρούμε ότι αποτελούν ένα πολύ σημαντικό βήμα για την ενίσχυση των οικογενειακών σχέσεων. Στο συγκρότημα μας, προτείνεται η δημιουργία 4 οικογενειακών (2 δωματίων) και 4 ατομικών δωματίων, που ακολουθούν τη λογική των αντίστοιχων δωματίων των κρατουμένων. Ο αριθμός κρίνεται επαρκής λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι οι οικογένειες της πλειονότητας των εγκλειστων βρίσκονται στην Αθήνα και στους περισσότερους από αυτούς χορηγείται άδεια ανά (6ημέρες και 9ημέρες άδειες).

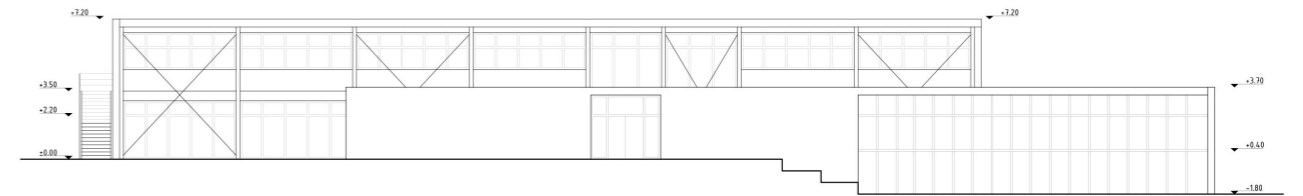
Διοίκηση

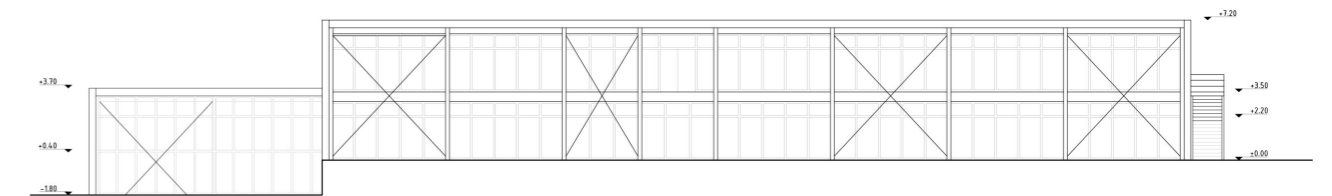
Κάτοψη Ισογείου

Κάτοψη Ορόφου

Νοτιοδυτική Όψη

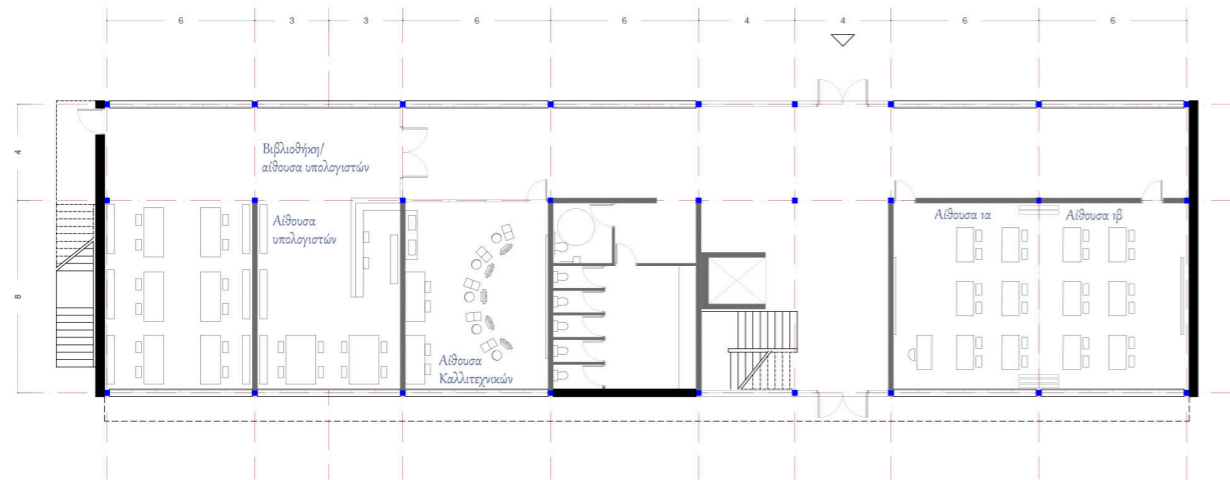

Βορειοανατολική Όψη

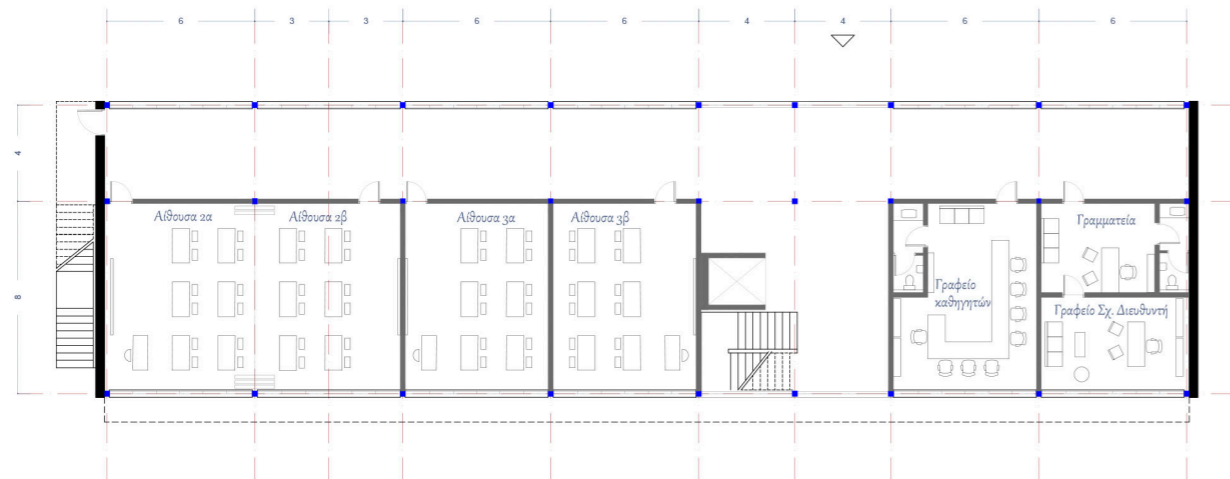
Η διοίκηση χωρίζεται σε δύο όγκους, με τον βορινό να αναπτύσσεται σε δύο επίπεδα και να περιλαμβάνει τους γραφειακούς χώρους, τα ιατρεία και ορισμένους χώρους κοινής χρήσης (πνευματικός χώρος, πλυντήριο) και τον νότιο να έχει το μαγειρείο και την τραπεζαρία που χρησιμοποιείται και σαν χώρος γενικού επισκεπτηρίου και αίθουσα εκδηλώσεων. Στον πρώτο όροφο του βορινού όγκου, που βρίσκεται στην στάθμη του δρόμου, τοποθετούνται τα γραφεία των αρχιφυλάκων και το γραφείο του διευθυντή, ενώ στο ισόγειο τοποθετούνται οι λειτουργίες που χρησιμοποιούνται πιο συχνά από τους κρατούμενους.

Μπροστά στην διοίκηση τοποθετείται ένας ημιπαιθριος χώρος εστιατορίου δίπλα στον μικρό χώρο των καλλιεργειών για τους καλοκαιρινούς μήνες, ενώ από την άλλη πλευρά ο όγκος της αίθουσας πολλαπλών ανοίγεται προς το ποτάμι.

Σχολείο

Κάτοψη Ισογείου

Κάτοψη Ορόφου

Τα μαθήματα που γίνονται στο σχολείο, χωρίζονται σε αυτά που διεξάγονται κατά τις πρωινές ώρες και αυτά που λαμβάνουν χώρα τις απογευματινές. Μαθήματα Γυμνασίου και Λυκείου, όπως συνηθίζεται, γίνονται το πρωί, ενώ το απόγευμα γίνονται μαθήματα εκμάθησης γλώσσας και προγράμματα κατάρτισης, ώστε να μπορούν να τα παρακολουθούν και οι κρατούμενοι που εργάζονται. Για το επίπεδο του Γυμνασίου ακολουθείται το διετές πρόγραμμα διδασκαλίας του Σχολείου δεύτερης ευκαιρίας και για του Λυκείου αυτό των γενικών Λυκείων.

Με βάση τα στατιστικά στοιχεία του 2012 για το μορφωτικό επίπεδο των κρατουμένων στη φυλακή Κορυδαλλού, προέκυψαν και οι αντίστοιχες ανάγκες για αίθουσες. (Αλοσκόφης, 2012 σελ. 8)

Έρευνα στη φυλακή Κορυδαλλού, ΕΠΑΝΟΔΟΣ, 2012

	Γενικός Πληθυσμός	Έλληνες
Αναλφάβητοι	21,7%	14,0%
Δημοτικό	35%	26,8%
Γυμνάσιο, Τεχνική σχολή	23,8%	30,8%
Λύκειο	14,4%	21,3%
Πανεπιστήμιο	4,3%	7,2%

Για τους 250 τροφίμους	
Γυμνάσιο	60 άτομα
Λύκειο	36 άτομα

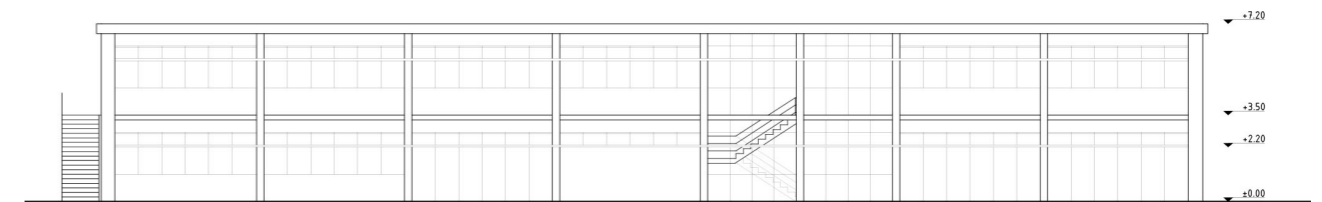
Προσφερόμενα μαθήματα

Πρωινά μαθήματα

- Σχολείο δεύτερης ευκαιρίας(ΣΔΕ) 2 τάξεις- 3 αίθουσες
- Λύκειο 3 τάξεις-3 αίθουσες

Απογευματινά μαθήματα

- εκμάθηση γλώσσας
- Προγράμματα ΙΕΚ & γενικά προγράμματα κατάρτισης

Νοτιοανατολική Όψη

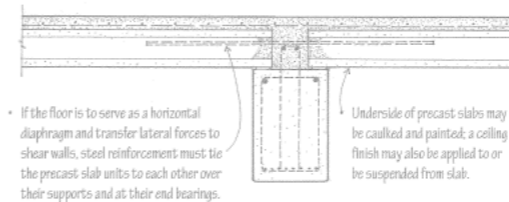
Κατασκευαστικές λεπτομέρειες

Όπως αναφέρθηκε και στο εισαγωγικό κομμάτι, η πορεία των φυλακών προς την κατάργηση αποτελεί μια πραγματικότητα. Ο σχεδιασμός των κτιρίων των φυλακών, για το ενδιάμεσο διάστημα που «απαιτείται» η ύπαρξη τους, θα πρέπει αντίστοιχα να χαρακτηρίζεται από ευελιξία και προσαρμοστικότητα. Ο σχεδιασμός με σκοπό την αποσυναρμολόγηση μαζί με την χρήση ανακυκλώσιμων υλικών αποτέλεσαν τα βασικά στοιχεία της σύνθεσης λειτουργώντας και σε συμβολικό επίπεδο. Η χρήση στοιχείων που ήταν στην κοινωνία, βρίσκονται τώρα στην φυλακή και θα επιστρέψουν ξανά σε αυτήν.

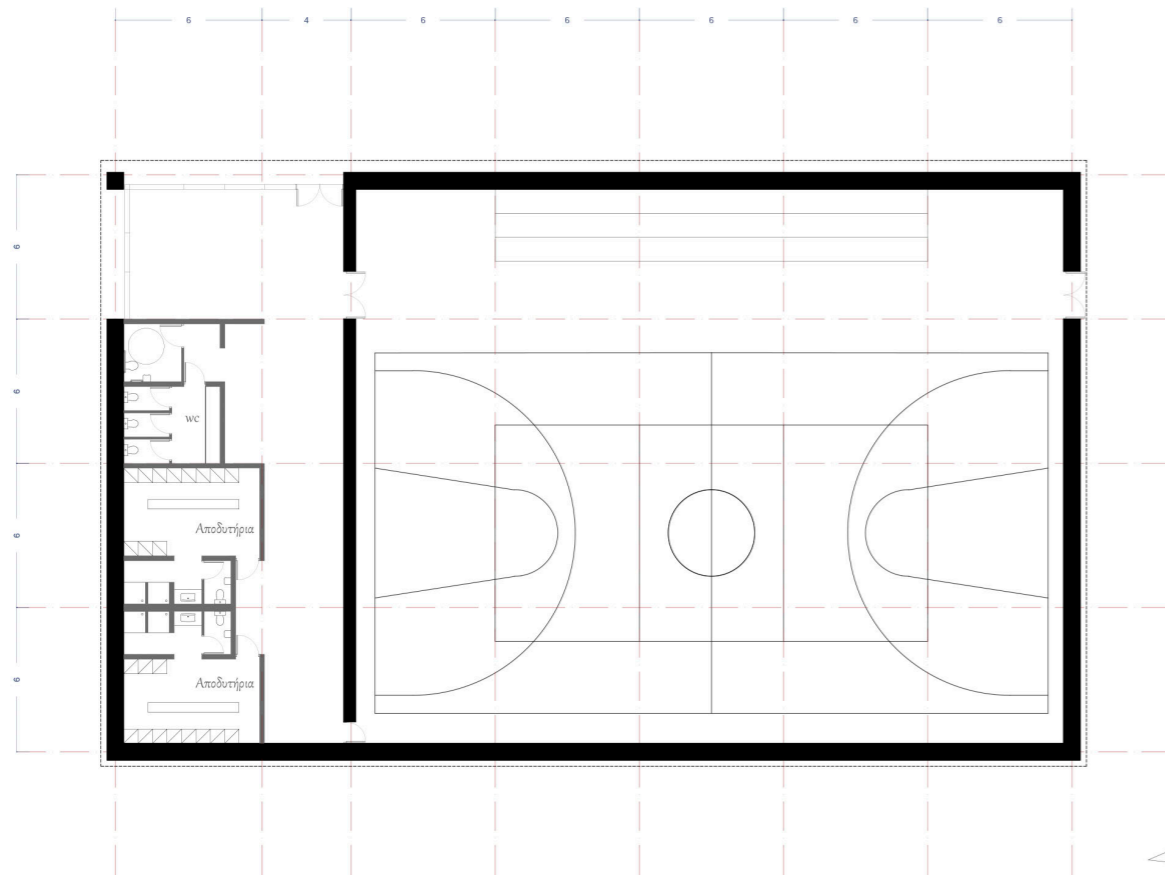
Ακολουθώντας τα παραπάνω προτείναμε ο φέρων οργανισμός των κτιρίων να είναι μεταλλικός και τα επιμέρους του στοιχεία (υποστυλώματα, δοκάρια και στοιχεία ακαμψίας) να συνδέονται με ενώσεις ξηρού τύπου. Με τον εμπειρικό υπολογισμό $\text{δοκου} = 1/20$ υπολογίστηκε και το μέγεθος των υποστυλωμάτων. Για ορθογώνια κοιλοδοκό, το μέγεθος αυτό είναι 200x200.

Για πάτωμα χρησιμοποιούνται συμπαγείς προκατασκευασμένες πλάκες από σκυρόδεμα 90x300 cm και η σύνδεση μεταξύ τους πραγματοποιείται όπως στην εικ. 13.

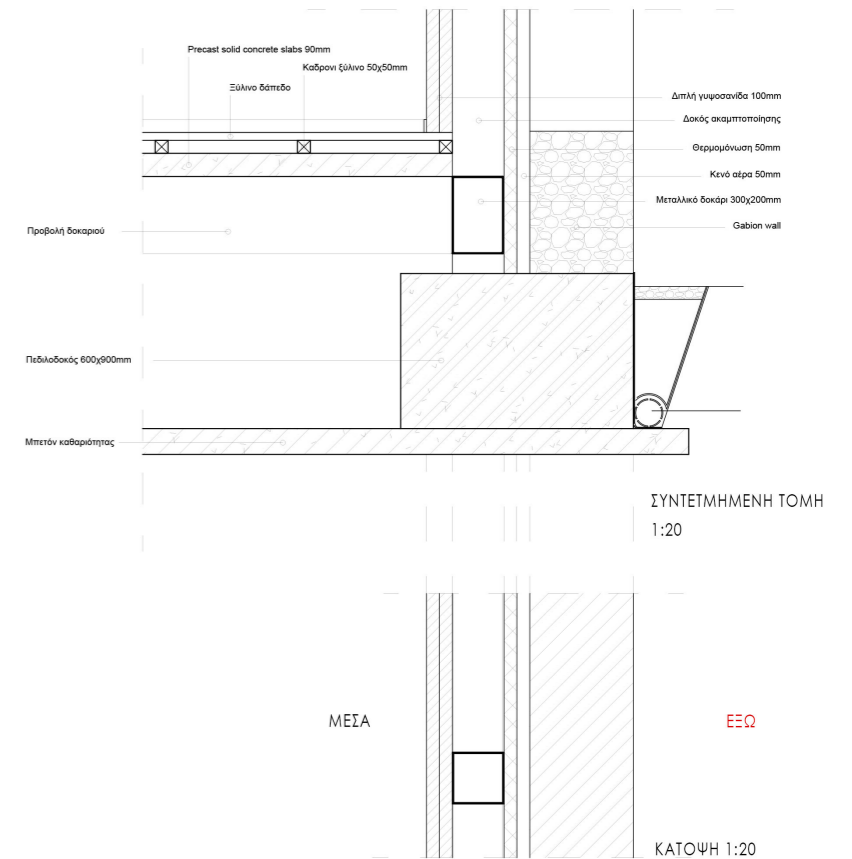
Για στοιχεία πλήρωσης, τέλος, χρησιμοποιούνται συρματοκιβώτια με αδρανή, που προέρχονται από παλιές μπετονένιες κατασκευές και στην εσωτερική μεριά του κτιρίου διπλή γυψοσανίδα ή PCM (phase changing materials), αν ο προϋπολογισμός μάς το επιτρέπει.

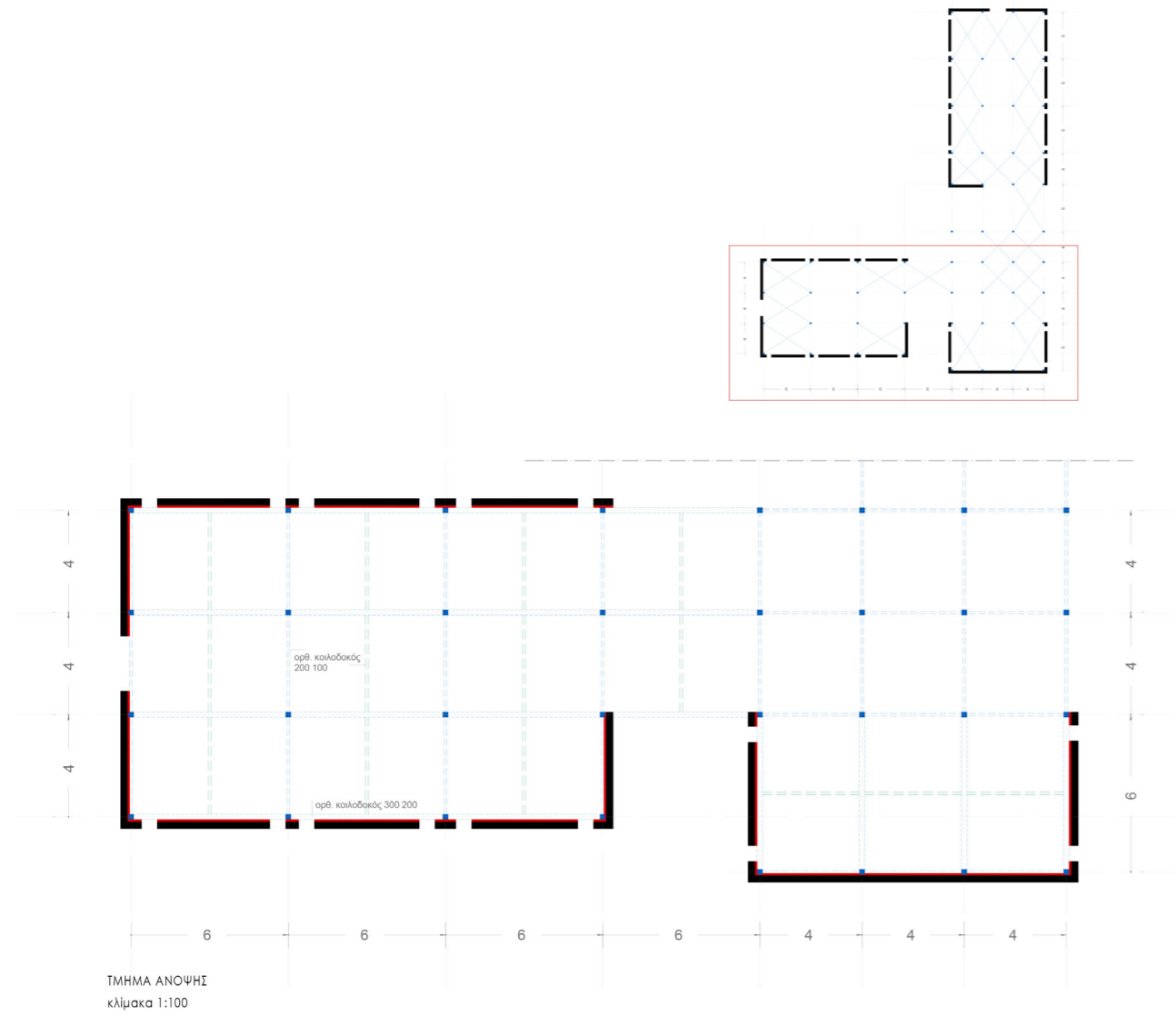

Εικ. 13: Σύνδεση προκατασκευασμένων πλακών από σκυρόδεμα

Κάτοψη Ισογείου

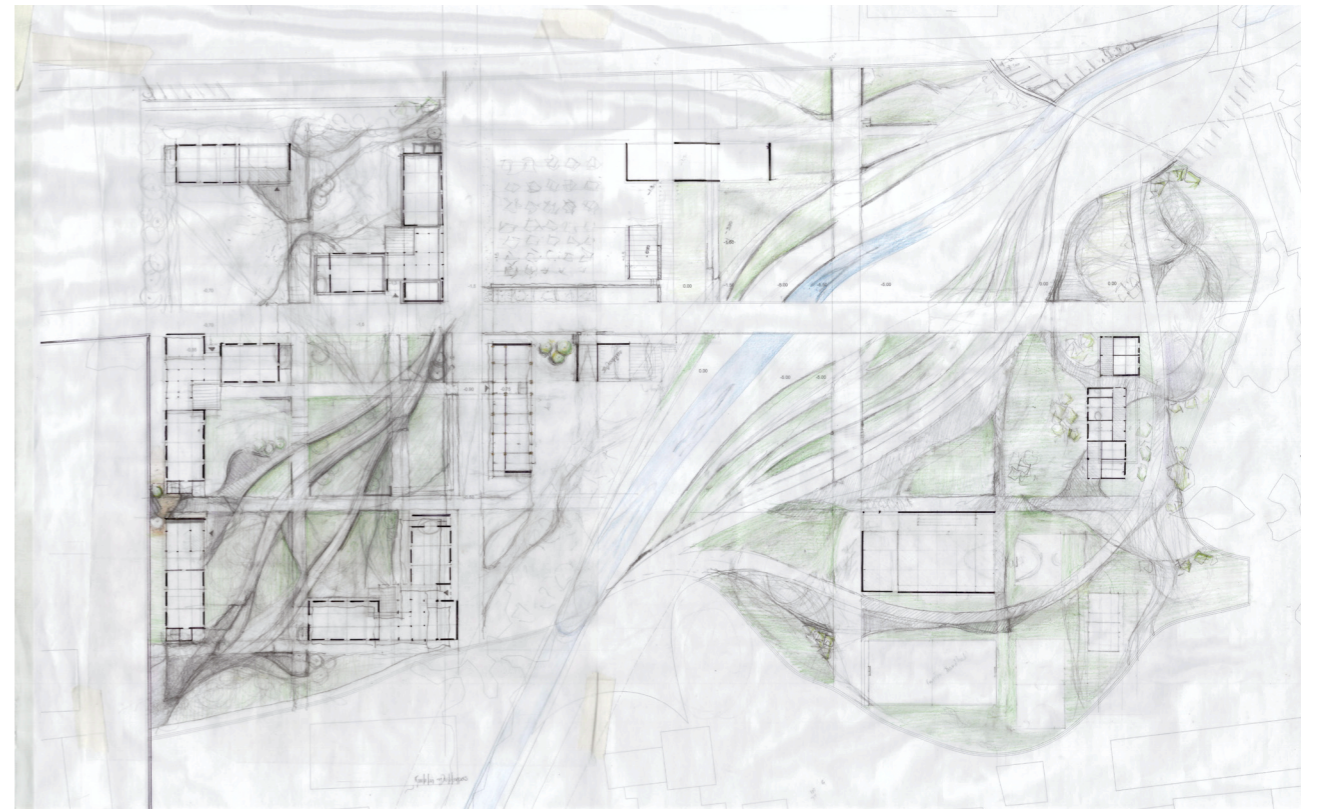
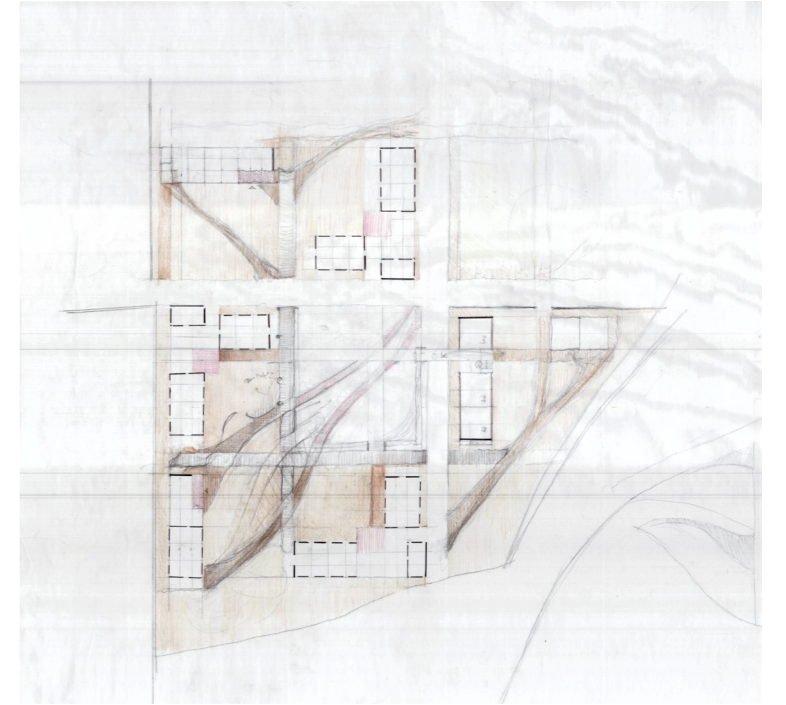

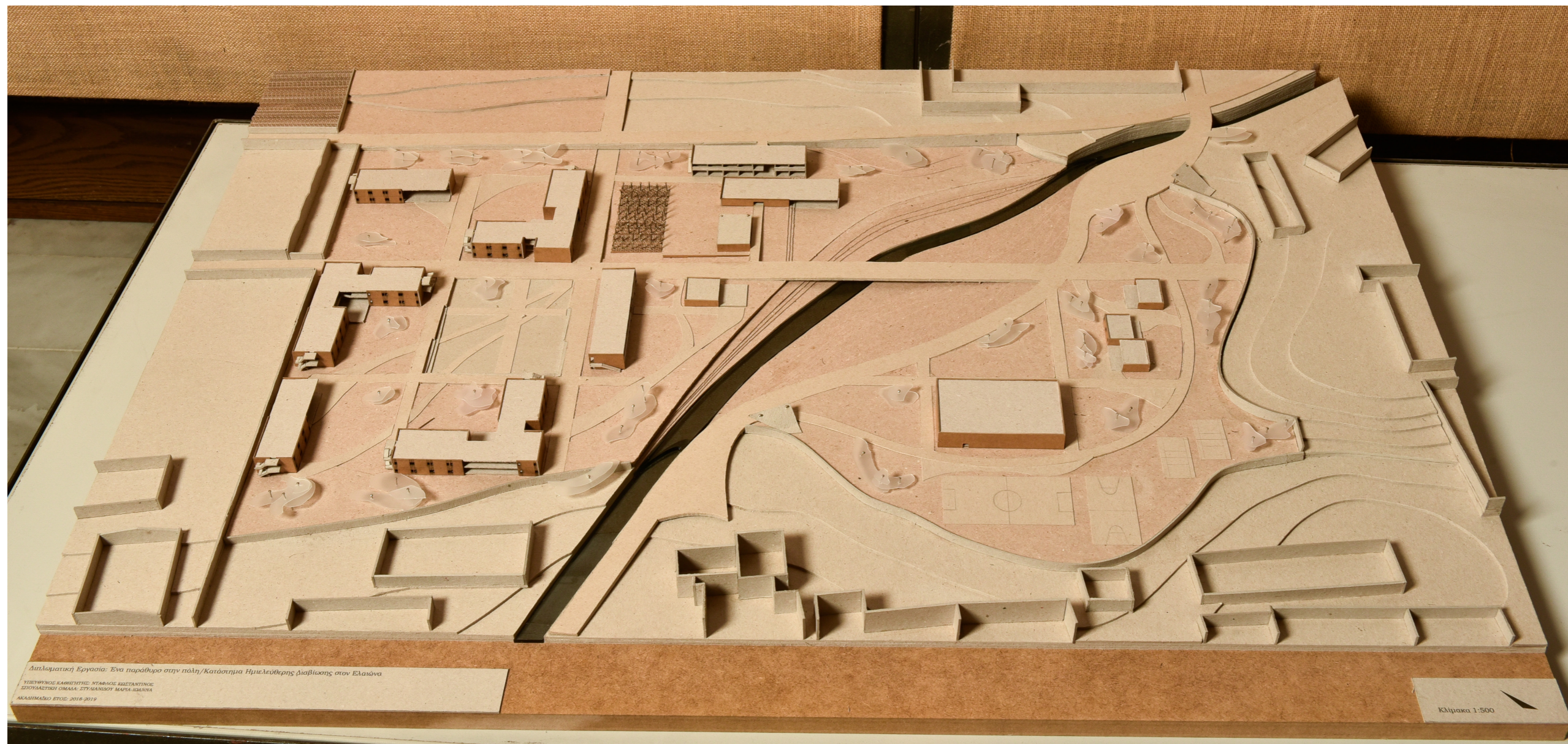
ΤΜΗΜΑ ΑΝΟΨΗΣ
κλίμακα 1:100

Κολλάζ τμήματος όψης

Προηγούμενα στάδια

Αναφορές

- Αλεξιάδης Στέργιος, *Σωφρονιστική*, 4η έκδοση. Αθήνα-Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2001.
- Αλοσκόφης Ουίλιαμ, Στατιστικά στοιχεία, *Κατάστημα Κράτησης Κορυδαλλού/ Κοινωνικά χαρακτηριστικά και ποινική κατάσταση των κρατουμένων*, Αθήνα, 2012.
- Αλοσκόφης Ουίλιαμ, *Το αλφαβητάρι του κρατουμένου, Δικαιώματα και Υποχρεώσεις*, Αθήνα, Εθνικό Τυπογραφείο, 2016.
- Αρχμανδρίτου Μαρία, *Η ανοικτή έκταση της ποινής*, Ελληνικά Γράμματα, 2000.
- Ηλίας, Δασκαλάκης, *Ο θεσμός της φυλακής*, 1988, available online on: <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/ekke/article/view/7415>
- Ευσταθίου Αργυρώ και Χρήστου Μυρτώ, Διπλωματική εργασία, *Σχεδιάζοντας με άξονα την κυκλική οικονομία/ Η κυκλική οικονομία στη σύγχρονη κατασκευή*, Αθήνα, 2019.
- Μάνδρου, Ιωάννα, *Κρατούμενοι σε ρόλο φούρναρη*, Καθημερινή, 2016.
- Κασσελούρη Ελένη, Διπλωματική εργασία, *Ο Ελαιώνας της Αθήνας*, Αθήνα, 2012.
- Σπινέλλη Καλλιόπη, *Εγκληματολογία-Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις*, 3η Ανανεωμένη έκδοση, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη, 2014.
- Τριανταφυλλίδης Γιάννης, *Η αρχιτεκτονική των φυλακών απο πλευράς κοινωνικής πολεοδομικής και κτηριολογικής*, Θεσσαλονίκη, Εταιρεία προστασίας αποφυλακισομένων Θεσσαλονίκης, 1964.
- Στυλιανίδου Χριστίνα Άννα, *Η κατά συνήθεια τέλεση του εγκλήματος και η έννοια του επικίνδυνου δράστη*, Αθήνα, 2017.
- Σχίζας Παναγιώτης, Διδακτορική διατριβή, *Αγροτικές φυλακές*, Αθήνα, 2013.
- Υπουργείο Δικαιοσύνης, Στατιστικός πίνακας κρατουμένων της 1ης και 16ης έκαστου μηνός του έτους 2019, Α εξαμήνου, 2019.
- Ching Francis, *Building construction illustrated*, 4η έκδοση, John Wiley & Sons, INC, 2008.

Ημερίδες

- Ελληνικές Αγροτικές Φυλακές 1911 έως σήμερα, Εθνικό Κέντρο ερευνών, 21.11.2018
- Συνήγορος του Πολίτη, Ανθρώπινα δικαιώματα στους χώρους κράτησης, 07.12.2018

Κατάλογος Εικόνων

Εικ. εξωφύλλου: Pinterest, available online on: <https://gr.pinterest.com/pin/427138345899660580/?lp=true>

Εικ.1-6 και 8-10: **Σχίζας Παναγιώτης**, *Αγροτικές φυλακές*.

Εικ. 7: **Τριανταφυλλίδης Γιάννης**, Η αρχιτεκτονική των φυλακών απο πλευράς κοινωνικής πολεοδομικής και κτηριολογικής, Θεσσαλονίκη, σελ. 134

Εικ. 11 (Χάρτης 1): **Κασσελούρη Ελένη**, *Ο Ελαιώνας της Αθήνας*.

Εικ. 12: **Paula R. Gorman**, *How Norway designed a more humane prison*, available online on: <https://ideasranking.com/how-norway-designed-a-more-humane-prison.html>

Εικ. 13 : <https://imgur.com/gallery/f0f8PNN>

Εικ. 14: **Ching Francis**, *Building construction illustrated*, σελ. 112

email επικοινωνίας: mariannastylia@gmail.com

